

Virtuele kinderpornografie door de lens van pedofielen

Een verkennend onderzoek

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de Criminologische Wetenschappen
door 01605671 Mertens Charlotte

Academiejaar 2020-2021

Promotor:
Prof. Dr. Hardyns Wim

Commissaris:
Mevr. Schokkenbroek Janneke

Aantal woorden: 13.800

Abstract

Virtual child pornography has been on the rise in recent years. Various researchers have pointed out the possibilities of using virtual child pornography to help pedophiles. This hypothesis is related to the debate about the influence of child pornography on sexual child abuse, which has been going on for a long time. So far, no conclusive evidence has been found. The aim of this research is to map out the opinion of pedophiles themselves about virtual child pornography and its relationship to sexual child abuse. This research will be conducted from the perspective that pedophiles deserve proper professional help when suffering from their orientation. Results were gathered through qualitative interviews with pedophiles on one hand and a clinical psychotherapist on the other. The pedophiles were questioned anonymously through an online chat forum. This research shows that most pedophiles have a positive attitude towards virtual child pornography and its possibilities for certain groups. In addition, they believe that virtual child pornography will not incite most pedophiles to sexually abuse children. It is very important to mention that they only see potential for a very specific target group of pedophiles. The results of this study are not representative for the entire population. Further research into which target groups and situations would be suitable for the use of virtual child pornography, and especially which would not, is recommended.

Key words: pedophilia, pedosexuality, sexual child abuse, real child pornography, virtual child pornography

Kernwoorden: pedofilie, pedoseksualiteit, seksueel kindermisbruik, ware kinderpornografie, virtuele kinderpornografie

Wetenschapspopulaire samenvatting

Pedofielen zijn niet altijd pedoseksuelen

Vaak worden pedofielen verward met pedoseksuelen. Pedofielen hebben emotionele en seksuele gevoelens naar kinderen toe, maar de meesten misbruiken geen kinderen. Pedoseksuelen daarentegen plegen wel seksueel kindermisbruik. Lang niet alle pedofielen zijn pedoseksuelen en niet alle pedoseksuelen zijn pedofielen. Veel pedofielen hebben schuldgevoelens door hun geaardheid.

Virtuele kinderpornografie vs. seksueel kindermisbruik

Vandaag de dag kan kinderpornografie geproduceerd worden die volledig computer-gegenereerd is en waarbij geen echte kinderen gebruikt worden. Sommige onderzoekers beweren dat virtuele kinderpornografie bepaalde voordelen met zich zou kunnen meebrengen op het vlak van hulpverlening voor pedofielen. Tot nu toe is dit nog niet bewezen. In het onderzoek hiernaar moet rekening gehouden worden met de mogelijke invloed van (virtuele) kinderpornografie op het misbruik van kinderen. Sommige onderzoekers geloven dat (virtuele) kinderpornografie aanzet tot seksueel misbruik. Anderen geloven dat het kindermisbruik kan voorkomen doordat het een alternatief biedt voor de seksuele behoeften. De exacte invloed hiervan is tot nu toe nog onduidelijk.

Pedofielen aan het woord

Aan de hand van interviews via een online chatforum werden pedofielen bevraagd naar hun mening over virtuele kinderpornografie. Bijna alle pedofielen in dit onderzoek staan positief tegenover het gebruik van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening. Daarbij zijn ze van mening dat virtuele kinderpornografie de meeste pedofielen niet zou aanzetten tot het seksueel misbruiken van kinderen. Het is belangrijk te vermelden dat zij alleen potentieel zien voor een zeer specifieke doelgroep van pedofielen. Een hulpverlener die bevraagd werd, keek minder positief naar het gebruik van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening.

Verder onderzoek

Verder onderzoek naar welke doelgroepen en situaties geschikt zouden zijn voor het gebruik van virtuele kinderpornografie, en vooral welke niet, wordt aanbevolen.

Woord vooraf

Deze masterproef kwam tot stand in het kader van het behalen van mijn diploma Master in de Criminologische Wetenschappen aan de Universiteit Gent. Graag maak ik van deze gelegenheid gebruik om enkele mensen te bedanken zonder wie ik deze opleiding en masterproef niet had kunnen volbrengen tot een geslaagd eindresultaat.

Allereerst wens ik mijn promotor, professor dr. Wim Hardyns, en commissaris, mevr. Janneke Schokkenbroek, te bedanken voor hun feedback, geduld en ondersteuning doorheen het schrijven van deze masterproef. Vervolgens wens ik het forum pedofilie.nl en alle respondenten die deelnamen aan de gesprekken omtrent dit controversiële onderwerp te bedanken. Het vergt moed om deel te nemen aan een onderzoek dat een gevoelig en persoonlijk thema bevat en uitdaagt na te denken over onderwerpen die weinig maatschappelijk draagvlak kennen.

Mijn dank gaat ook uit naar Lisa voor de mentale steun en hulp gedurende de gehele opleiding en het schrijven van deze masterproef. Een speciale bedanking gaat uit naar mijn vriend Sascha, mijn steun en toeverlaat tijdens de moeilijkere momenten.

Als laatste, doch belangrijkste, zou ik graag mijn ouders bedanken. Gedurende deze vijf jaar stond mijn mama steeds klaar voor mij tijdens de vele papers, examens en het schrijven van de bachelor- en masterproef. Ze heeft mij gesteund en aangemoedigd in elke stap die ik zette. Steeds geloofde ze in mij, ook in tijden dat ik aan mijn eigen capaciteiten twijfelde. Alsook zou ik mijn papa willen bedanken om altijd in mij te blijven geloven en mij de kans te geven deze opleiding te volgen. Mijn beide ouders namen steeds de tijd om mijn vele papers, bachelorproef, en masterproef na te lezen, waarvoor ik hen enorm dankbaar ben. Zonder mijn ouders had deze opleiding niet mogelijk geweest.

Charlotte Mertens

Augustus 2021

Inhoudsopgave

Abstract	I
Wetenschapspopulaire samenvatting.....	II
Woord vooraf	III
Inhoudsopgave	IV
Lijst met figuren	VI
Inleiding.....	1
Deel 1: Theoretisch kader	5
1. Pedofilie en pedoseksualiteit.....	5
1.1. Definiëring.....	5
1.1.1. Pedofilie	5
1.1.2. Pedoseksualiteit	6
1.2. Prevalentie.....	7
1.2.1. Pedofilie	7
1.2.2. Seksueel misbruik.....	7
1.3. Strafbaarstelling.....	8
2. (Virtuele) kinderpornografie.....	8
2.1. Definiëring.....	8
2.1.1. Kinderpornografie.....	8
2.1.2. Virtuele kinderpornografie	9
2.2. Prevalentie.....	10
2.3. Strafbaarstelling.....	11
3. De link tussen (virtuele) kinderpornografie en seksueel kindermisbruik.....	11
3.1. Theoretische inzichten	12
3.1.1. De conditioneringstheorie.....	12
3.1.2. De sociale leertheorie	12
3.2. Voorgaand onderzoek.....	13
Deel 2: Kwalitatief onderzoek naar de mening van pedofielen over virtuele kinderpornografie (in de hulpverlening)	16
4. Methodologie	16
4.1. Onderzoeksstrategie	16
4.2. Onderzoeksmethode.....	17
4.2.1. Online expertinterview	17
4.2.2. Online groepsinterview.....	17
4.3. Data-analyse.....	18
4.4. Ethische aspecten	19

4.4.1.	Geïnformeerde toestemming	19
4.4.2.	Vertrouwelijkheid en anonimiteit	19
4.4.3.	Vrijwillige deelname	19
5.	Onderzoeksresultaten	20
5.1.	<i>Pedofielen aan het woord</i>	20
5.1.1.	Effect van pedofiele gevoelens op de levenskwaliteit	20
5.1.2.	Gebruik van ware kinderpornografie	22
5.1.3.	Hulpvraag en hulpverlening	23
5.1.4.	Mening virtuele kinderpornografie	24
5.1.5.	Mogelijkheden in de hulpverlening	26
5.1.6.	Pedofielen vs. pedoseksuelen	29
5.1.7.	Suggesties hulpverlening	32
5.2.	<i>Hulpverlener aan het woord</i>	32
5.2.1.	Gebruik van ware kinderpornografie	32
5.2.2.	Behandelingstraject	32
5.2.3.	Gevolgen virtuele kinderpornografie	33
5.2.4.	Virtuele kinderpornografie in de hulpverlening	34
6.	Discussie	36
6.1.	<i>Implicaties van het onderzoek</i>	36
6.2.	<i>Sterktes en beperkingen van het onderzoek</i>	39
6.3.	<i>Toekomstig onderzoek</i>	41
	Conclusie	43
	Bibliografie	45
	<i>Bijlage 1: Informatiebrief pedofilie.nl</i>	i
	<i>Bijlage 2: E-mail Stop it now!</i>	iii
	<i>Bijlage 3: Vragenlijst chatavond www.pedofilie.nl</i>	v
	<i>Bijlage 4: Vragenlijst hulpverlening</i>	viii
	<i>Bijlage 5: Data Management Plan</i>	xii

Lijst met figuren

Figuur 1 Voorbeeld van een computergegenereerd model.....	10
Figuur 2 Onderscheid in groepen van gebruikers van ware kinderpornografie.....	36
Figuur 3 Onderscheid tussen pedofielen en pedoseksuelen.....	37
Tabel 1 Onderzoeken naar het verband tussen kinderpornografie en seksueel misbruik.....	14

Inleiding

Pedoseksualiteit en pedofilie worden in de media en de samenleving frequent door elkaar gebruikt (Declercq, 2008). Echter maken pedofielen slechts een klein percentage uit van een heterogene groep kindermisbruikers (Frenken 2002; Koeck et al., 2002). Pedofilie is de seksuele oriëntatie naar kinderen toe, waar pedoseksualiteit verwijst naar het effectieve misbruikgedrag. Beide kunnen samengaan, maar dit is niet noodzakelijk het geval. Zo kunnen niet alle pedoseksuelen gediagnosticeerd worden als pedofiel aangezien velen worden gedreven door andere motieven dan een seksuele oriëntatie voor kinderen. Anderzijds zal niet elke pedofiel zijn seksuele driften en fantasieën in de realiteit brengen (Seto et al., 2006; Vanhoeck, 2012). De grootste groep pedofielen zal nooit overgaan tot het plegen van kindermisbruik (Hall, 2007). De last van het hebben van pedofiele gevoelens wordt doorgaans onderschat. Sterker nog, veel pedofielen lijden onder deze gevoelens (Stop it Now!, z.d.).

Computersoftware maakt het mogelijk om digitale vormen van kinderpornografie te creëren of manipuleren (Kosse, 2004). Hierdoor is het mogelijk om kinderpornografie te maken waarbij geen echte kinderen nodig zijn (Taylor et al., 2001). Ondanks dat virtuele kinderpornografie de laatste jaren sterk is opgekomen, werd er nog niet veel wetenschappelijk onderzoek naar verricht (Vermeulen et al., 2003).

Er wordt door sommige onderzoekers geopperd dat virtuele kinderpornografie op verschillende manieren nuttig kan ingezet worden. De eerste assumptie is dat het recidive van pedoseksueel misbruik zou kunnen voorkomen (Gillespie, 2011). Minderjarigen zouden beschermd worden tegen misbruik omdat pedoseksuelen een alternatief hebben om aan hun verlangens tegemoet te komen (Cisneros, 2002). De tweede veronderstelling is dat virtuele kinderpornografie kan dienen als een vorm van *harm reduction*. Er zijn goede redenen om aan te nemen dat wanneer virtuele kinderpornografie legaal zou zijn, pornografen geen ware kinderpornografie meer zouden produceren. De prijs voor het produceren van virtuele kinderpornografie is laag, waardoor het financiële aspect een rol zou spelen bij het stimuleren van deze beweging. De productie van kinderpornografie zou dalen aangezien er een alternatief bestaat dat niet strafbaar is (Levy, 2002). Dit leidt op zijn beurt tot een daling van seksueel kindermisbruik aangezien er geen echte kinderen nodig zijn om virtuele kinderpornografie te maken (Cisneros, 2002). De derde assumptie is dat virtuele kinderpornografie zou kunnen fungeren als toegangspoort naar de hulpverlening. Vaak durven pedofielen niet naar buiten komen met hun pedofiele gevoelens omdat hier een stigma op rust (Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGZ, 2017). Wanneer een

pedofiel ontmaskerd wordt, kan dit leiden tot uitstoting in de buurt, verlies van zijn job, verlies van familie en vrienden, enzovoort. Dit zorgt ervoor dat pedofielen het zoeken naar hulp uitstellen en niet over hun klachten gaan praten (Westerkamp & De Vries, 2018). Daarbij weten ze vaak ook niet waar ze terecht kunnen met hun problemen (Stop it now!, z.d). Het implementeren van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening zou ervoor kunnen zorgen dat pedofielen sneller hulp zullen zoeken omdat ze weten dat er een alternatief bestaat voor ware kinderpornografie. Zo kan psychologische hulp geboden worden en blijven deze mensen hier niet alleen tegen vechten (Van Tongeren, 2012). Dit zijn drie assumpties waar nog onderzoek moet naar gebeuren vooraleer men kan concluderen dat dit effectief zo zou zijn in de realiteit. Deze masterproef zal zich dan ook focussen op de vraag of virtuele kinderpornografie effectief een rol zou kunnen spelen bij de hulpverlening inzake pedofilie.

Deze vraag staat onlosmakelijk verbonden met het debat over de link tussen (virtuele) kinderpornografie en seksueel misbruik. De invloed van kinderpornografie op pedoseksueel misbruik wordt reeds lange tijd onderzocht door wetenschappers (Taylor & Quayle, 2003). Hierbij worden twee stellingen ingenomen. Enerzijds stelt men dat kinderpornografie een risicofactor is die een desinhiberend of faciliterend effect heeft en dus de drempel naar seksueel kindermisbruik verlaagt. Daarbij zou kinderpornografie bijdragen aan een subcultuur waarbij kinderen aanzien worden als seksuele objecten (Kim, 2004; Lanning, 2010). Anderzijds zijn er onderzoekers die stellen dat kinderpornografie als een beschermingsfactor zou dienen. Volgens deze onderzoekers fungeert kinderpornografie als een uitlaatklep voor pedofiele fantasieën of als alternatief waarmee pedofielen zich tevredenstellen en dus niet overgaan tot het plegen van seksuele feiten (Cisneros, 2002; Levy, 2002). De exacte invloed van kinderpornografie is tot op heden onduidelijk (Frei et al., 2005). Evenals bij ware kinderpornografie is ook de invloed van virtuele kinderpornografie op pedoseksueel gedrag onduidelijk.

Wetenschappelijk onderzoek wordt vaak ingezet op manieren die heteronormatieve hiërarchieën versterken. Er wordt door wetenschappers eerder onderzoek gevoerd naar de schadelijke effecten van (virtuele) kinderpornografie dan naar de mogelijkheden die het kan bieden. Hierdoor wordt meestal maar één kant van het fenomeen belicht. Wetenschap wordt vaak gebruikt om dominante sociale of morele posities te versterken die op dat moment heersen. Onze maatschappij en behandelingsmodaliteiten zijn gebaseerd op wat wenselijk wordt geacht. Het voelt moreel verkeerd aan om een kind af te beelden in pornografisch materiaal, ook als

het virtueel is. Ethische en morele principes nemen vaak de bovenhand wanneer gediscussieerd wordt over de mogelijkheden van virtuele kinderpornografie (Stoops, 2017).

Tijdens het voorbereidende literatuuronderzoek van deze masterproef werden twee opvallende hiaten ontdekt in de wetenschappelijke literatuur. Allereerst is onderzoek dat vertrekt vanuit de invalshoek dat pedofielen zelf kunnen lijden onder hun pedofiele gevoelens heel schaars. In de literatuur wordt eerder gefocust op het effect van (virtuele) kinderpornografie op kindermisbruik dan in welke mate pedofielen hierbij geholpen kunnen worden. Een mogelijke oorzaak hiervan is het stigma dat op pedofilie rust, waardoor het moeilijk is om ‘de pedofiel’ als slachtoffer te aanschouwen (Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGZ, 2017; Westerkamp & De Vries, 2018). Vervolgens is ook onderzoek naar de mening en noden van pedofielen zeldzaam. Dit perspectief kan nochtans zeer waardevol zijn bij onderzoek naar pedofilie in de hulpverlening. Meer onderzoek naar de noden van pedofielen kan een beter inzicht verwerven in de redenen dat sommige pedofielen toch overgaan tot pedoseksueel misbruik. Indien deze inzichten correct worden toegepast in de hulpverlening, kan dit mogelijks voor een reductie in kindermisbruik zorgen. Denken pedofielen dat virtuele kinderpornografie een meerwaarde kan bieden in de hulpverlening? En wat is hun kijk op de link tussen (virtuele) kinderpornografie en kindermisbruik? Indien blijkt dat pedofielen geen nood hebben aan virtuele kinderpornografie of zelf aangeven dat het kijken naar virtuele kinderpornografie een drempelverlagend effect heeft naar kindermisbruik, is het misschien niet relevant om dit fenomeen als mogelijk hulpmiddel te bestuderen. Gelet op het terugkerend debat inzake deze invloed en de toenemende aandacht voor virtuele kinderpornografie zal deze masterproef de mening van pedofielen omtrent virtuele kinderpornografie in kaart brengen. Dit vanuit de invalshoek dat pedofielen kunnen lijden onder hun gevoelens en recht hebben op doeltreffende professionele hulp. Wetenschappelijk onderzoek naar de invloed van (virtuele) kinderpornografie op seksueel misbruik wordt juridisch en criminologisch als zeer relevant geacht. Alsook heeft dergelijk onderzoek belangrijke implicaties voor de begeleiding en behandeling van seksueel delinquenten en pedofielen (Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, 2011; Seto et al., 2001).

Deze masterproef heeft als doel een bijdrage te leveren aan het onderzoeksvraagstuk naar de mogelijkheden van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening, dit door het in kaart brengen van de mening van pedofielen omtrent dit fenomeen. Om dit doel te bereiken werd een kwalitatief onderzoek opgezet waarbij interviews werden afgenomen met pedofielen en een

hulpverlener. Er zal getracht worden een antwoord te formuleren op volgende onderzoeksvraag: *Hoe staan pedofielen tegenover het gebruik van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening?* En bijhorende deelvragen: *1) Op welke manier hebben pedofiele gevoelens een invloed op het leven van pedofielen? 2) In welke mate is er een hulpvraag bij pedofielen? 3) Waarom kijken mensen naar kinderpornografie? 4) Welke functies kan virtuele kinderpornografie hebben, en zien pedofielen hierin verschillen tussen pedofielen en pedoseksuelen? 5) Op welke manier kan virtuele kinderpornografie de levenskwaliteit van pedofielen beïnvloeden? 6) Wat is volgens pedofielen het verband tussen (virtuele) kinderpornografie en seksueel kindermisbruik?*

Na deze inleiding volgt het theoretisch kader waarbij een beschrijving wordt gegeven van de centrale begrippen. Vervolgens worden theoretisch invalshoeken en voorgaande onderzoeken aangehaald die in de loop der jaren een verklaring probeerden te geven inzake de relatie tussen pornografie en seksueel misbruik. Na het theoretische luik wordt de gehanteerde methodologie in dit kwalitatief onderzoek besproken en de onderzoeksresultaten uiteengezet. Er wordt afgesloten met een discussie en een conclusie waar een finaal antwoord geformuleerd wordt op de onderzoeksvragen.

Deel 1: Theoretisch kader

1. Pedofilie en pedoseksualiteit

Met het oog op de terminologische verwarring en de diversiteit in de gebruikte definities inzake pedofilie en pedoseksualiteit is het noodzakelijk stil te staan bij wat deze begrippen concreet inhouden.

1.1. Definiëring

1.1.1. Pedofilie

Volgens Seto (2012) kan pedofilie beschouwd worden als een seksuele geaardheid. Het betreft een langdurige, overmatige en ongewone interesse in (jonge) kinderen die erotisch getint is (Vermeulen et al., 2003). Echter zorgt een seksuele oriëntatie niet steeds voor seksueel gedrag. Een pedofiele persoon kan namelijk door allerlei factoren of persoonlijke overtuigingen weerhouden worden om pedoseksueel gedrag te stellen (Bogaerts et al., 2003). Voor pedofielen is het emotionele aspect belangrijker dan het seksuele aspect waardoor ze eerder streven naar een vriendschapsband met het kind (Vermeulen et al., 2003; Westerkamp & De Vries, 2018). Deze klinische diagnose kan door een psychiater of psycholoog worden gesteld aan de hand van criteria uit de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition (DSM-V) (Beech et al., 2016). De DSM-V classificeert pedofilie onder de categorie parafiele stoornissen. Een parafiele stoornis is een parafilie waarbij de bevrediging persoonlijke schade of risico's voor schade aan anderen veroorzaakt. Een parafilie is een terugkerende seksueel opwindende fantasie, impuls of gedraging die afwijkt van de norm (American Psychiatric Association, 2014).

De criteria in de DSM-V zijn de volgende:

- Gedurende een periode van ten minste zes maanden is er sprake van recidiverende seksueel opwindende fantasieën, een seksuele drang of gedragingen die seksuele handelingen met één of meer kinderen in de prepuberteit met zich meebrengen.
- De betrokkene heeft naar deze seksuele drang gehandeld, of deze drang en fantasieën leiden tot significante lijdensdruk of interpersoonlijke moeilijkheden.
- De betrokkene is minimaal 16 jaar oud en ten minste 5 jaar ouder dan het kind of de kinderen uit het eerste criterium (American Psychiatric Association, 2014).

Er kan binnen de groep pedofielen een onderscheid gemaakt worden naargelang de leeftijd en het geslacht van het kind waartoe de pedofiel zich aangetrokken voelt. Zo kan er een onderscheid gemaakt worden tussen pedofilie (aangetrokken tot kinderen jonger dan 11 jaar), infantofilie (aangetrokken tot kinderen jonger dan 5 jaar), hebofilie (aangetrokken tot meisjes tussen 11 en 14 jaar) en ephebofilie (aangetrokken tot jongens tussen 11 en 16 jaar) (Hall, 2007).

In dit onderzoek wordt pedofilie geconceptualiseerd als een seksuele geaardheid of oriëntatie die gepaard gaat met een langdurige, overmatige en ongewone seksuele interesse in prepuberale kinderen. Dit wordt gereflecteerd in steeds terugkerende intense seksueel opwindende fantasieën, gedachten en aandrang gericht op kinderen (Aertsen & De Ranter, 2012; Frenken, 2002).

1.1.2. Pedoseksualiteit

In tegenstelling tot pedofilie, dat als een seksuele geaardheid wordt beschouwd, verwijst pedoseksualiteit naar het misbruikgedrag (Vanhoeck, 2012). Pedoseksualiteit is de algemene term voor alle seksuele gedragingen met minderjarigen die nog geen secundaire geslachtskenmerken vertonen. Het doel van een pedoseksueel is het bevredigen van zijn verlangens, dus prefereert hij seksuele relaties (Westerkamp & De Vries, 2018). Binnen de groep van pedoseksuelen kan er een grote verscheidenheid aan motieven opgemerkt worden. Naast pedofilie kan seksueel kindermisbruik plaatsvinden omwille van opportuniteitsredenen, frustratie, woede, emotioneel-affectieve problemen, middelengebruik, enzovoort (Frenken, 2002; Vermeulen et al., 2003).

Pedofilie en pedoseksualiteit zijn twee verschillende fenomenen die kunnen, doch niet noodzakelijkerwijs, samengaan. Daar waar pedofilie gedefinieerd wordt als een seksuele oriëntatie, verwijst pedoseksualiteit naar de seksuele handelingen en het misbruikgedrag. Pedofielen zijn dus niet automatisch pedoseksuelen en pedoseksuelen worden niet noodzakelijk als pedofielen gediagnosticeerd (Vanhoeck, 2012).

1.2.Prevalentie

1.2.1. Pedofilie

Omdat veel pedofielen niet vrijwillig in behandeling gaan of bereid zijn hun geaardheid bekend te maken, is het moeilijk een cijfer te plakken op de prevalentie van pedofilie. De meeste data zijn gebaseerd op pedofielen die via het rechtssysteem werden ontdekt. Aangezien niet elke pedofiel in contact komt met justitie is dit een onderschatting van het werkelijk aantal pedofielen in de samenleving (Hall, 2007).

Een aantal studies hebben getracht een beeld te geven van de seksuele interesse in kinderen. Een survey van Briere en Runtz (1989) toonde aan dat 21% van de 193 ondervraagde mannen zich seksueel aangetrokken voelde tot kinderen, 9% ervan ervaaarde seksuele fantasieën, 5% had bij deze fantasieën gemasturbeerd en 7% rapporteerde dat ze seksuele betrekkingen zouden hebben met een kind wanneer ze niet betrapd of bestraft zouden kunnen worden. Seto (2009) vermoedt dat ongeveer 5% van de algemene bevolking voldoet aan de diagnostische criteria van pedofilie. Daarbij toon een meta-analyse van deze onderzoeker aan dat 40 tot 50% van de volwassen pedoseksuele daders pedofiele interesse vertoont in kinderen (Seto, 2004).

1.2.2. Seksueel misbruik

Hoewel de waakzaamheid voor seksueel kindermisbruik de laatste decennia sterk is toegenomen, worden nog heel wat gevallen niet aangegeven of gemeld aan de hulpverlening, de politie of het parket (Vanhoeck, 2012; Vermeulen et al., 2003). Men bekomt informatie via gerechtelijke dossiers, maar het is maar een kleine groep die effectief tot bij justitie geraakt waardoor het *dark number* bij seksueel misbruik zeer hoog ligt (Uzieblo, 2020; Vermeulen, et al., 2003).

De meest accurate schattingen van niet-gemelde seksuele misdrijven komen van slachtofferonderzoek (Vanhoeck, 2012). Een slachtofferstudie toont aan dat 8.9% van de vrouwen en 3.2% van de mannen voor de leeftijd van 18 jaar gedwongen werd tot een vorm van seksueel kindermisbruik. Het aantal officieel geregistreerde delicten gepleegd door pedoseksuelen is een onbekende proportie van het werkelijk aantal gevallen van seksueel kindermisbruik (Leuw et al, 2004).

1.3.Strafbaarstelling

In het Belgische strafwetboek wordt de strafbaarstelling van kindermisbruik geregeld aan de hand van volgende artikelen: aanranding van de eerbaarheid (art. 372-374 Sw.), verkrachting (art. 375-377 Sw.) en openbare zedenschennis ten overstaan van minderjarigen (art. 385 Sw.) (Vermeulen et al., 2003). Deze seksuele misdrijven worden vermeld als misdrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid.

In België is de minimumleeftijd om toestemming te kunnen geven om deel te nemen aan seksuele activiteiten 16 jaar. Voor het instemmen met het maken en verspreiden van pornografische afbeeldingen moet men minstens 18 jaar oud zijn. Seksuele handelingen met een minderjarige zijn altijd strafbaar. Zelfs wanneer de jongere ermee instemt en wanneer er geen dwang is gebruikt (Stop it Now!, z.d.). De wetgever oordeelt namelijk dat een minderjarige beneden de 16 jaar niet in staat is een geldige toestemming te verlenen voor seksuele handelingen. De reden hiervoor is dat het kind nog afhankelijk is en niet rijp op fysiek en ontwikkelingspsychologisch vlak (Westerkamp & De Vries, 2018). Pedofilie als seksuele oriëntatie is juridisch niet strafbaar (Bogaerts et al., 2003).

2. (Virtuele) kinderpornografie

Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen ware kinderpornografie en de virtuele variant hiervan. Virtuele kinderpornografie is een vrij recent fenomeen dat pas de laatste jaren in opmars is gekomen.

2.1.Definiëring

2.1.1. Kinderpornografie

Het is niet eenvoudig om een definitie van kinderpornografie te formuleren (Gillespie, 2011). De wettelijke definitie van kinderpornografie, evenals de interpretatie en de handhaving hiervan, zijn sterk afhankelijk van tijd en ruime en zijn met andere woorden aan evolutie onderhevig (Endrass et al., 2009). België heeft beslist dat onder kinderpornografie moet worden verstaan: “De visuele afbeelding van een kind dat betrokken is bij werkelijke of gesimuleerde seksuele gedragingen of de afbeeldingen van de geslachtsorganen van een kind wanneer het overheersende kenmerk van een voorstelling met seksuele doeleinde is” (Dreser, 2007). In België mag over kinderpornografie gesproken worden wanneer het een kind onder de leeftijd van 18 jaar betreft (Vermeulen & De Pauw, 2005).

In deze thesis wordt enkel het pornografisch materiaal waarbij een echt kind betrokken is bij seksuele handelingen weerhouden als ware kinderpornografie. Bovenstaande definitie vermeldt ook gesimuleerde seksuele gedragingen. Deze worden in dit onderzoek echter gecategoriseerd onder virtuele kinderpornografie, hieronder verder gedefinieerd.

2.1.2. Virtuele kinderpornografie

Het internet maakt het mogelijk om kinderpornografie te maken zonder echte kinderen te gebruiken (Quayle & Taylor, 2002b). Indien er geen echte kinderen deelnemen spreekt men van virtuele kinderpornografie. Hierbij wordt gebruik gemaakt van digitale of fictieve personages (Krone, 2004). Hoewel er geen echte kinderen bij betrokken zijn, kan het ook om realistisch materiaal gaan (Oerlemans, 2011). Virtuele kinderpornografie is volledig computer-gegenereerd, dit betekent dat er geen sprake is van seksueel misbruik of uitbuiting van kinderen omdat ze niet bestaan (Pobořilová, 2011).

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen twee verschillende computertechnieken: Computer-gemanipuleerde afbeeldingen en computer-gegenereerde afbeeldingen (Paul & Linz, 2008).

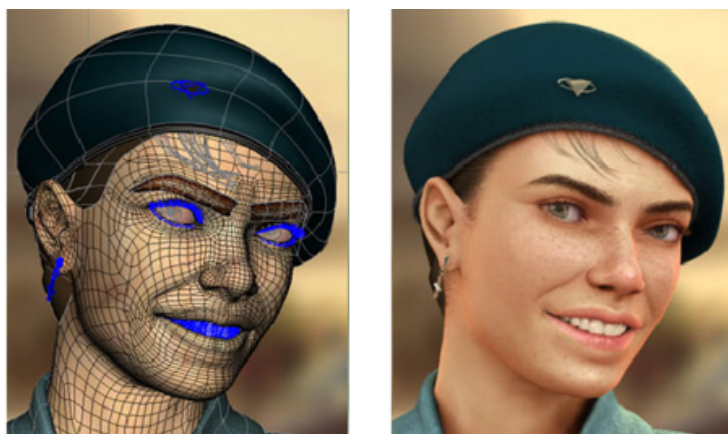
- Computer-gemanipuleerde afbeeldingen hebben een bestaande afbeelding als basis. Deze kan worden gemanipuleerd via twee verschillende methoden: *splicing* en *morphing*. Bij *splicing* worden twee aparte foto's genomen en als het ware samengevoegd om een nieuwe afbeelding te creëren (Gillespie, 2011). Bijvoorbeeld: een foto van een kind die aan een lolly likt, wordt geknipt en vervolgens geplakt op een pornografische afbeelding waardoor het lijkt alsof het kind aan een penis likt. De tweede vorm is *morphing*. In tegenstelling tot *splicing* beperkt *morphing* zich tot het digitaal manipuleren van slechts één afbeelding (Farid, 2009). Het gaat hier om het nemen van een pornografische afbeelding van een volwassen persoon waarbij deze foto bewerkt wordt zodat het eindresultaat een pornografische afbeelding van een kind lijkt (Gillespie, 2011).
- Computer-gegenereerde afbeeldingen kunnen ook in twee soorten worden onderverdeeld. De eerste soort zijn de afbeeldingen die enkel gecreëerd worden via grafische programma's op een computer. Dit wil zeggen dat er nooit sprake is geweest van een originele foto. Sommige van deze afbeeldingen kunnen zeer realistisch zijn, hierdoor is deze techniek ideaal om pornografische afbeeldingen te maken van niet-

bestaande kinderen. Ook minder realistische beelden, zoals cartoons, vallen binnen deze categorie. De tweede categorie wordt de *rendered images* genoemd. Het gaat om afbeeldingen van echte personen die via een bepaald computerprogramma omgevormd worden waardoor ze worden afgebeeld als een soort cartoon. Er wordt hierbij vaak gebruik gemaakt van een driedimensionaal computerprogramma. Op die manier kan de persoon bewerkt worden door bijvoorbeeld de fysieke uitstraling van een persoon te veranderen (Gillespie, 2011).

Aangezien dit onderwerp betrekking heeft op virtuele kinderpornografie waarbij geen bestaande kinderen worden afgebeeld, worden enkel de volledig computer-gegenereerde beelden weerhouden als pure virtuele kinderpornografie. Figuur 1 illustreert dergelijk voorbeeld.

Figuur 1

Voorbeeld van een computer-gegenereerd model

Noot. Afbeelding is afkomstig van Farid (2009).

2.2.Prevalentie

Doordat veel kinderpornografie via het *Dark Web* en *Deep web* geruild wordt is het *dark number* zeer groot (Frenken, 2002). Hoewel de opsporingsinstanties sterk inzetten op kinderpornografie, blijven de geregistreerde feiten slechts een klein deel van de werkelijke hoeveelheid kinderpornografie die circuleert op het internet. Het is tot op heden niet mogelijk om een correcte inschatting te maken van het voorkomen van virtuele kinderpornografie, mede omdat de politiestatistieken geen onderscheid maken tussen ware en virtuele kinderpornografie (Quayle & Ribisl, 2012).

2.3. Strafbaarstelling

Het Belgisch strafrecht stelt seksuele uitbuiting van kinderen strafbaar. Hieronder vallen: kinderpornografie (art. 383bis §1 Sw.), het bederf van de jeugd (art. 379 Sw.) en de exploitatie van ontucht of prostitutie van een kind (art. 380 §1 en 4 Sw.). Zoals reeds werd aangehaald, stelt België dat kinderpornografie moet opgevat worden als iedere visuele afbeelding van een kind dat betrokken is bij werkelijke of gesimuleerde seksuele gedragingen of een beeld van de geslachtsorganen van een kind wanneer het overheersende kenmerk een voorstelling met seksuele doeleinden is (Dreser, 2007).

De criminalisering van kinderpornografie in België wordt beschreven aan de hand van twee belangrijke wetten, namelijk de Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie (Belgisch Staatsblad, 25 april 1995) en de Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen (Belgisch Staatsblad, 17 maart 2001). De strafbaarstelling is er gekomen sinds de invoeging van artikel 383bis Sw. bij de Wet van 13 april 1995 in het Belgisch Strafwetboek (Vermeulen, 2003). Het bezit van kinderpornografie is dus een seksueel misdrijf. Het misdrijf ligt in het feit dat de bezitter over materiaal beschikt waaruit duidelijk blijkt dat een kind seksueel misbruikt en uitgebuit werd (Wolak et al., 2011).

Ook de strafbaarstelling van virtuele kinderpornografie valt onder artikel 383bis Sw. Het doel van de bestraffing van virtuele kinderpornografie is het beschermen van de moraal. De wetgever is van mening dat kinderen moeten beschermd worden tegen iedere vorm van seksuele exploitatie en misbruik (Vermeulen, 2003).

3. De link tussen (virtuele) kinderpornografie en seksueel kindermisbruik

De link tussen (virtuele) kinderpornografie en seksueel misbruik van minderjarigen roept al jaren discussie op in de wetenschap en de samenleving, maar blijft tot op heden onduidelijk (Taylor & Quayle, 2003). Het verband tussen deze twee fenomenen is echter zeer belangrijk om mee te nemen in het onderzoek naar de mogelijkheden van virtuele kinderpornografie. Doorgaans worden twee stellingen ingenomen. Enerzijds denken veel onderzoekers dat kinderpornografie een risicofactor is die een drempelverlagend effect heeft naar pedoseksualiteit (Lanning, 2010). Ze veronderstellen dat pedofielen bij het kijken naar kinderpornografie hun fantasieën verder zullen uitbreiden en deze eventueel zullen realiseren in online interacties of in fysieke contacten met kinderen (Krone, 2004). Anderzijds zijn er ook een aantal onderzoekers de mening toegedaan dat kinderpornografie als beschermingsfactor

zou dienen. Zo zou het een acceptabele uitlaatklep zijn voor deviante fantasieën en een bevredigend gevoel geven waarbij ze niet langer geneigd zijn om over te gaan tot seksueel kindermisbruik (Cisneros, 2002; Levy, 2002; Seto & Eke, 2005). Om het debat te kaderen worden in dit deel theoretische inzichten en voorgaande onderzoeken besproken.

3.1. Theoretische inzichten

Veel auteurs hebben getracht een theoretisch inzicht te bieden om de link tussen (virtuele) kinderpornografie en seksueel misbruik te kunnen verklaren (Taylor & Quayle, 2003). De conditioneringstheorie en de sociale leertheorie zijn beide theoretische benaderingen die aansluiten bij de stelling dat (virtuele) kinderpornografie een risico vormt en de drempel naar pedoseksueel gedrag verlaagt.

3.1.1. De conditioneringstheorie

Eén van de meest toegepaste en invloedrijke theorieën op de relatie tussen (virtuele) kinderpornografie en kindermisbruik is de conditioneringstheorie (Taylor & Quayle, 2003). Deze theorie stelt dat door conditionering afwijkende seksuele voorkeuren kunnen ontwikkeld worden (Laws & Marshall, 1990). Wanneer een persoon masturbeert en seksuele bevrediging krijgt tijdens het kijken naar kinderpornografie, zal de seksuele interesse in kinderen vergroten. Uiteindelijk zal de kijker gewend zijn aan de kinderpornografie en op zoek gaan naar meer extreme kinderpornografie zoals gewelddadiger gedrag of een lagere leeftijd van de betrokken kinderen. Dit kan uiteindelijk uitmonden in seksueel misbruik van een echt kind (Taylor & Quayle, 2003).

De conditioneringstheorie gaat ervan uit dat zedendelinquenten meer onconventionele pornografie bekijken, zoals kinderpornografie, dan niet-zedendelinquenten. Uit onderzoek blijkt echter dat deze aanname niet helemaal juist is. Een zelfrapportagestudie concludeert dat zedendelinquenten minder pornografie kijken dan de vergelijkende groep van niet-zedendelinquenten (Taylor & Quayle, 2003).

3.1.2. De sociale leertheorie

De sociale leertheorie werd geïntroduceerd door Bandura (1973), maar kan ook toegepast worden op virtuele kinderpornografie. Hierbij gaat men ervan uit dat individuen bij het observeren van dergelijke seksuele activiteiten specifieke technieken kunnen bijleren en hun seksuele angsten zullen verminderen. Het kijken naar virtuele kinderpornografie kan ervoor

zorgen dat de kijker overtuigd wordt dat de inhoud van de afbeeldingen, en het gedrag dat eraan gerelateerd is, aangenaam is voor de minderjarigen die eraan deelnemen. Minderjarigen in kinderpornografie worden vaak lachend afgebeeld terwijl ze seksueel gedrag of opwinding vertonen waardoor ze lijken te genieten van het erotische plezier (Paul & Linz, 2008).

Deze theorie werd in de praktijk getest door mannen te laten kijken naar seksuele scènes waarin vrouwen verkracht worden. In de scènes is het duidelijk dat de vrouwen genieten van de verkrachting, hierdoor werden de participanten zelf seksueel opgewonden en hun remmingen om zelf deel te nemen aan dit gedrag verminderden aanzienlijk. Dezelfde redenering kan toegepast worden bij het kijken naar ware en virtuele kinderpornografie. De meeste mannen hebben van nature remmingen opgebouwd tegen het stellen van seksuele handelingen met minderjarigen. Blootstelling aan (virtuele) kinderpornografie kan deze remmingen verminderen waardoor pedofielen en kindermisbruikers sneller geneigd zouden zijn om seksueel misbruikgedrag te vertonen (Paul & Linz, 2008).

Er is weinig theoretische ondersteuning voor een echt verband tussen kinderpornografie en seksueel kindermisbruik. Beide theorieën gaan uit van de vaststelling dat gedrag geleerd kan worden waardoor er een verband gecreëerd wordt tussen kinderpornografie en kindermisbruik. Bovendien richten beide opvattingen zich voornamelijk op pornografie voor volwassenen en niet op kinderpornografie (Taylor & Quayle, 2003). Hierdoor moet men de theorieën zeker met de nodige voorzichtigheid toepassen op het verband tussen virtuele kinderpornografie en seksueel kindermisbruik.

3.2. Voorgaand onderzoek

Tot op heden werd al veel onderzoek gedaan naar het verband tussen kinderpornografie en seksueel kindermisbruik. Hierbij proberen onderzoekers te achterhalen wat de exacte relatie tussen beide fenomenen is en hoe ze tegenover elkaar staan. Aangezien virtuele kinderpornografie een recent fenomeen is, hebben de meeste studies enkel betrekking op ware kinderpornografie. De resultaten van bestaand onderzoek kunnen niet één op één vertaald worden naar de situatie bij virtuele kinderpornografie. Hierdoor moeten de resultaten van de besproken onderzoeken met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd (Endrass et al., 2009). In Tabel 1 wordt een kort overzicht gegeven van de voornaamste resultaten van enkele onderzoeken omtrent dit verband. Deze opsomming is zeker niet limitatief. Vervolgens wordt een onderzoek met betrekking tot virtuele kinderpornografie meer gedetailleerd uiteengezet.

Tabel 1

Onderzoeken naar het verband tussen kinderpornografie en seksueel misbruik

Onderzoek	Voornaamste resultaten
Carter en collega's (1987)	Kindermisbruikers gebruiken kinderpornografie voorafgaand aan en tijdens hun seksuele delicten. De resultaten pleiten hoofdzakelijk voor de stelling dat kinderpornografie een risicofactor is, maar laten ook zien dat dit voor sommige daders een beschermende functie kan hebben. De stelling dat kinderpornografie zorgt voor de ontlasting van seksuele spanning die anders gericht zou worden op kinderen vindt veel steun onder de respondenten van dit onderzoek.
Marshall (1988)	Pedoseksuelen gebruiken kinderpornografisch materiaal om seksueel deviante fantasieën op te wekken en zelfs te gebruiken in hun misbruik.
Quayle en Taylor (2002)	Pedofielen kijken naar kinderpornografie om seksueel kindermisbruik te vervangen. Doordat kinderpornografie in hun behoeften voorziet, krijgen ze hun gedrag onder controle.
Seto en collega's (2006)	Het bezit van kinderpornografie is een betere indicator voor pedofilie dan seksueel misbruik van kinderen. Diegenen zonder voorgeschiedenis van seksueel kindermisbruik hebben meer pedofiele kenmerken dan diegenen met een voorgeschiedenis van seksueel misbruik.
Diamond en collega's (2011)	In Tsjechoslowakije werd na het communistisch regime het verbod op (kinder)pornografie opgeheven. Sindsdien bleek dat het kindermisbruik gedaald was. De onderzoekers sluiten zich aan bij de stelling dat virtuele kinderpornografie kan fungeren als een substituut voor pedoseksueel misbruik.
Seto en collega's (2011)	De stelling dat iemand die online feiten pleegt zeker zal overgaan tot offlinemisbruik is tegenstrijdig met de cijfers. Officiële recidivecijfers laten zien dat 4 à 6% van de online plegers recidiveert, waarvan slechts 2% overgaat tot effectief kindermisbruik.

Virtuele kinderpornografie is een vrij recent fenomeen, hierdoor is er nog niet veel onderzoek naar gedaan. Toch werd reeds een poging ondernomen om het verband tussen virtuele kinderpornografie en seksueel misbruik te kaderen. Een experimenteel onderzoek op basis van de sociale leertheorie van Bandura werd uitgevoerd. In dit onderzoek werden de deelnemers

blootgesteld aan verschillende soorten foto's. In de eerste fase kwamen ze ofwel in aanraking met pornografische afbeeldingen van volwassen vrouwen in verschillende leeftijdscategorieën, ofwel met virtuele kinderpornografie. Dit was in de vorm van seksuele afbeeldingen waarop vrouwen werden afgebeeld die er nog minderjarig uitzien (*barely legal pornography*). Na het bekijken van deze afbeeldingen werd er bij de deelnemers gepolst naar hun overtuigingen en attitudes met betrekking tot seksualiteit en minderjarigen (Paul & Linz, 2008).

De resultaten uit de eerste fase van het onderzoek zijn als volgt: Een lexicale beslissingstaak waarbij een neutrale foto van een minderjarig persoon gevolgd werd door woorden met een seksuele connotatie (bv. *sexy* of *erotic*) geven aan dat hoe jonger de personen waren in de eerste fase, hoe sneller de deelnemers de pornografische woorden herkenden na het zien van deze neutrale foto. De deelnemers die in de eerste fase werden blootgesteld aan virtuele kinderpornografie associeerden neutrale beelden van minderjarigen eerder met de voornoemde seksueel getinte woorden. Vervolgens werd de houding van de deelnemers ten opzichte van expliciete seksuele beelden van volwassenen met minderjarigen gemeten. De resultaten van deze fase laten zien dat een vertekend cognitief beeld van minderjarigen en seksueel gedrag niet zal leiden tot seksuele interactie tussen volwassenen en minderjarigen. Dit onderzoek ondersteunt wel het feit dat er cognitieve effecten zijn als er een blootstelling is aan *barely legal pornography* met expliciet seksuele afbeeldingen (Paul & Linz, 2008).

Het onderzoek heeft echter twee beperkingen. Een eerste is dat de deelnemers slechts een korte tijd werden blootgesteld aan virtuele kinderpornografie, terwijl het in werkelijkheid meestal om een langdurige blootstelling gaat. Een tweede beperking is dat het experimenteel onderzoek zich enkel richt op pornografische afbeeldingen van minderjarig uitziende vrouwen en niet op effectief minderjarige personen (Paul & Linz, 2008).

Deel 2: Kwalitatief onderzoek naar de mening van pedofielen over virtuele kinderpornografie (in de hulpverlening)

Vanuit de bachelorproef is de wens gekomen om de mening van pedofielen omtrent virtuele kinderpornografie in kaart te brengen. Dit vanuit de invalshoek dat pedofielen kunnen lijden onder hun pedofiele gevoelens. Deze keuze werd gemaakt doordat dit niet in de huidige literatuur teruggevonden werd. In functie van deze masterproef is een eigen empirisch onderzoek opgestart om een bijdrage te leveren aan het onderzoeksvraagstuk naar de mogelijkheden van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening voor pedofielen.

Deze masterproef heeft als doel een inzicht te verwerven in de beleving van personen met pedofiele gevoelens. Aan de hand van een belevingsonderzoek wordt de mening van pedofielen omtrent virtuele kinderpornografie in kaart gebracht. In deel één werd het theoretisch kader geschetst. Huidig deel bespreekt het kwalitatief onderzoek dat in het kader van deze masterproef werd gevoerd. Eerst wordt de methodologie van het onderzoek omschreven, daarbij wordt aandacht besteed aan de onderzoeksstrategie, onderzoeksmethode, data-analyse en ethische aspecten. Vervolgens worden de resultaten van de studie weergegeven. In de discussie worden de implicaties en beperkingen van het onderzoek aangehaald alsook aanbevelingen gedaan voor toekomstig onderzoek.

4. Methodologie

4.1. Onderzoeksstrategie

Huidig onderzoek gaat uit van een constructivistische ontologie. Deze benadering stelt dat er een constante wederzijdse beïnvloeding is tussen de sociale werkelijkheid en de actoren die zich daarin voortbewegen. Eén objectieve realiteit bestaat niet omdat iedere actor zijn eigen visie heeft op de realiteit (Decorte & Zaitch, 2018). Vervolgens wordt ook gesteund op een interpretatieve epistemologie. Deze heeft tot doel de sociale processen, die plaatsvinden bij die constante wederzijdse beïnvloeding tussen de sociale werkelijkheid en zijn actoren, beter te gaan begrijpen. De sociale werkelijkheid is een constructie en kan enkel onderzocht worden door interpretatie. Dit onderzoek kadert dan ook in het empirisch-interpretatieve paradigma. We leggen de focus op het begrijpen van een fenomeen en zijn geïnteresseerd in de achterliggende betekenis en de ervaring die onze onderzoeksobjecten geven aan virtuele kinderpornografie (Colman, 2020). Het onderzoek is een exploratief onderzoek. Het doel is inzichten te bekomen in een domein waar tot nu toe weinig over geweten is, in dit geval de mening van pedofielen over de mogelijkheden van virtuele kinderpornografie in de

hulpverlening. Kwalitatieve onderzoeksmethoden zijn geschikt om explorierend te werk te gaan, deze werden dan ook gebruikt in dit masterproefonderzoek (Mortelmans, 2018).

4.2.Onderzoeksmethode

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de visie van pedofielen op virtuele kinderpornografie, dit door het uitvoeren van een belevingsonderzoek. Door te peilen naar gevoelens, waarderingen en ervaringen van respondenten probeert een belevingsonderzoek sociale, psychologische en criminologische verschijnselen vanuit het perspectief van de betrokkenen te begrijpen. Het focust op hoe de respondenten een bepaalde situatie beleven (Eggermont, 1999). Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, wordt gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode, namelijk interviews. Dit is een interessante methode wanneer een onderzoeker de beleving van personen wil bevragen (Baarda & Van der Hulst, 2017; Leavy, 2014). De data werden verzameld bij twee soorten respondenten. Enerzijds een bevraging van pedofielen, anderzijds werd een expertinterview afgenomen.

Alle interviews werden online afgenomen, dit door de opgelegde veiligheidsmaatregelen naar aanleiding van het covid-19 virus, maar ook door de moeilijk te bereiken doelgroep. De gebruikte kanalen hiervoor waren mail en het platform pedofilie.nl.

4.2.1. Online expertinterview

Om respondenten voor het expertinterview te vinden werd aan de hand van een informatiebrief contact opgenomen met de organisatie *Stop it Now!*. Hieruit kwam één geïnteresseerde hulpverlener naar voor. Verder werd contact opgenomen met andere hulpverleningsinstanties via mail en/of telefoon, maar telkens zonder respons.

Een vooraf opgestelde vragenlijst werd op vraag van de respondent via mail verstuurd. Deze bestond uit een 30-tal open vragen en peilden enerzijds naar de ervaring van de hulpverlener met pedofielen en virtuele kinderpornografie en anderzijds naar de mening omtrent het gebruik van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening (zie bijlage 4).

4.2.2. Online groepsinterview

Om pedofiele respondenten te genereren werd het forum pedofilie.nl gecontacteerd aan de hand van een informatiebrief (zie bijlage 1). Dit is een forum waar mensen met pedofiele gevoelens

anoniem met elkaar kunnen praten over de ervaring en het omgaan met pedofiele gevoelens. Het forum staat ook open voor onderzoekers en studenten. Een voordeel van de anonimiteit van respondenten is dat meer gevoelige informatie verkregen kan worden dan in een *face-to-face* interview (Van den Broek, 2010). Deze chat gaat enkele keren per maand open waarbij ze per avond één topic bespreken. In samenspraak met de moderators van het forum werd een avond ingepland waarop het onderzoek kon doorgaan. Deze vond plaats op 06/04/2021. Tijdens dit groepsinterview waren veel gebruikers aanwezig. Door een enorme verscheidenheid aan meningen omtrent het gevoelige onderwerp werd het groepsgebesprek halfweg stilgelegd door de moderators. Gelukkig boden enkele respondenten zich vrijwillig aan om het interview privé af te maken waardoor nog vijf individuele interviews konden afgenomen worden.

Er werd gebruik gemaakt van een semigestructureerd interview aangezien deze methode enkele voordelen biedt voor onderhavig onderzoeksthema. Het onderzoek heeft als doel de beleving en betekenisverlening van virtuele kinderpornografie bij pedofielen in kaart te brengen, iets waar het semigestructureerd interview zich uitstekend toe leent. Eén van de grootste voordelen is het flexibele karakter van deze onderzoeksmethode, het biedt de mogelijkheid om door te vragen of om verduidelijking te vragen. Eveneens kan een vraag herhaald of uitgelegd worden in geval dat de respondent deze niet begrijpt (Billiet & Carton, 2005).

Wegens het gevoelige onderwerp werd gebruik gemaakt van een uitgewerkt vragenprotocol waarin moeilijke vraagformuleringen reeds werden voorbereid (zie bijlage 3). Alsook werden de vragen op voorhand opgesteld zodat deze konden worden nagekeken door een moderator. De flexibiliteit van het interview werd echter steeds gewaarborgd (Beyens 2010). Hierdoor werden de vragen niet steeds in deze exacte volgorde of formulering bevestigd. Alsook werden bijvragen gesteld of om verduidelijking gevraagd. Door de plotse stopzetting van het interview werden er maar 9 van de 27 vragen gesteld in de groepschat. De overige vragen konden gesteld worden tijdens de individuele chatinterviews. Ook bij deze privéchats was de volgorde en manier van vraagstelling afhankelijk van het verloop van het gesprek. Twee van de vijf interviews werden niet volledig afgerond wegens uitval. Het is niet duidelijk waarom.

4.3.Data-analyse

Er werd gebruik gemaakt van een inductieve manier van data-analyse, waarbij de codes geleidelijk aan ontstonden doorheen het uitvoeren van het onderzoek (Decorte, 2017). Al de chats werden in een Microsoft Word document geplakt. Tijdens het meermaals doorlezen van

de interviews werden verschillende codes ontwikkeld op basis van de verschillende deelvragen. Elke code kreeg zijn eigen kleur en creëerde op deze manier structuur in de hoeveelheid aan informatie. Door deze codes was het mogelijk om verbanden te leggen tussen de verschillende interviews (Seidman, 2006).

4.4. Ethische aspecten

Het belang van ethiek is groot in onderzoek naar een onderwerp zo controversieel als virtuele kinderpornografie. De basisaspecten geïnformeerde toestemming, anonimiteit, vertrouwelijkheid en vrijwillige deelname zijn hier essentieel (O’Gorman & Vander Laenen, 2010).

4.4.1. Geïnformeerde toestemming

Het is van essentieel belang dat de onderzoeker de participanten voldoende en gepaste informatie verschaft over het onderzoek. Op die manier zijn ze voldoende geïnformeerd om bewust te kiezen om al dan niet deel te nemen aan het onderzoek (O’Gorman & Vander Laenen, 2010). Aan de respondenten werd steeds een informatiebrief overhandigd, hetzij toegestuurd per e-mail of megedeeld tijdens de inleiding van het chatgesprek (zie bijlage 1, 2 en 3). Alle respondenten die deelnamen aan het onderzoek verleenden impliciet hun toestemming.

4.4.2. Vertrouwelijkheid en anonimiteit

Gedurende het gehele onderzoek en na publicatie moet de privacy van de respondenten gewaarborgd blijven (O’Gorman & Vander Laenen, 2010). De informatie is vertrouwelijk en werd enkel gepseudonimiseerd verwerkt in de resultaten. Om de anonimiteit van het onderzoek te verhogen werden de gebruikersnamen van de pedofiele respondenten vervangen door respondent 1, 2, 3, enzovoort. Ook bij het expertinterview werd gekozen om de respondent aan te duiden met zijn titel, namelijk klinisch psycholoog/psychotherapeut.

4.4.3. Vrijwillige deelname

Om de vertrouwelijkheid van het onderzoek te verhogen werden de respondenten tijdens het chatinterview er meermaals op geattendeerd dat het een vrijwillige deelname betrof en dat zij zich op ieder moment konden terugtrekken uit het onderzoek (Decorte & Zaitch, 2018).

5. Onderzoeksresultaten

In dit onderdeel worden de resultaten van het kwalitatief onderzoek weergegeven. De resultaten komen voort uit drie soorten gesprekken. Enerzijds werd een groepschat met pedofielen georganiseerd op het forum pedofilie.nl, waarbij nog vijf extra individuele interviews konden worden afgenomen. Anderzijds werd een interview afgenomen met een hulpverlener. De resultatensectie is opgedeeld in twee delen. Eerst worden de chatgesprekken met de pedofielen besproken, vervolgens komt het interview met de hulpverlener aan bod.

5.1. Pedofielen aan het woord

Tijdens de groepschat waren negentien respondenten aanwezig, waarvan elf actief deelnamen aan de conversatie. Zoals reeds vermeld werd het groepsgesprek in het midden stopgezet, waarna nog vijf individuele interviews konden worden afgenomen via privéchats. Bij het uiteenzetten van de onderzoeksresultaten wordt steeds duidelijk vermeld of de gegevens voortkomen uit het groepsgesprek of uit één van de individuele chatgesprekken. Tijdens de privéchats kon meer in detail doorgevraagd worden over de onderwerpen, waardoor hier nog veel extra kennis uit werd gegenereerd. De opvallendste reacties worden hieronder weergegeven en voorzien van citaten. De resultaten worden eveneens gecategoriseerd volgens de vooropgestelde deelvragen van dit onderzoek.

5.1.1. Effect van pedofiele gevoelens op de levenskwaliteit

Tijdens de groepschat werd gevraagd naar het effect van pedofiele gevoelens op de kwaliteit van het leven van de respondenten. Hieruit bleek dat per persoon verschilt of er leed is.

“De gevoelens voor kinderen hebben effect omdat het een onvervulbaar verlangen is en je dus op andere manieren invulling aan je leven moet geven op seksueel en romantisch vlak. Maar dat is voor mij persoonlijk niet het grootste lijden, dat lukt wel. Het leed wordt voor mij vooral veroorzaakt door het stigma. Hoe de wereld over ons denkt. En met ons bedoel ik dan mensen met pedofiele gevoelens, zonder dat wij deze in de praktijk wensen te brengen.” (respondent 6)

“Stigma of niet, een romantische relatie kan gewoon niet. Dus een deel van het leed zit me wel in het gebrek aan romantiek voor mij. Maar stigma is ook een flink aandeel van het leed.” (respondent 8)

“Zal per persoon verschillen. Voor mij is er geen sprake van een lijden of een hulpvraag. De maatschappelijke afkeur is vervelend, maar ook daar kan ik aardig mee omgaan. Gemis aan gezelschap en ander toekomstbeeld (geen kinderen e.d.) zijn wel zaken van belang.”
(respondent 4)

Bij sommigen wordt leed veroorzaakt door de gevoelens zelf. Maar veel respondenten gaven aan dat het stigma van pedofilie het grootste lijden veroorzaakt. De respondenten die aangaven geen leed te ervaren, spraken wel telkens van een soort gemis. Ze benadrukten ook meermaals dat de impact van pedofiele gevoelens afhankelijk is van persoon tot persoon. Velen spraken over zelfacceptatie: wanneer pedofielen hun gevoelens accepteren, hebben ze minder leed. Ook uit de individuele gesprekken kwam naar boven dat de angst voor sociale stigma's en het meteen gezien worden als crimineel voor veel pedofielen het grootste lijden bezorgd.

Tijdens de individuele gesprekken kon er verder gepeild worden naar de impact van pedofiele gevoelens. Meer specifiek werd gevraagd naar schuldgevoelens, en of deze (zouden) toenemen bij het kijken naar ware kinderpornografie. Vijf van de vijf respondenten gaven hierbij aan op een bepaalde manier schuldgevoelens te (hebben) ervaren.

“... De schuldgevoelens maken mij vooral onzeker over mezelf. En dan niet alleen op seksueel vlak, maar ook over de algemene zelfvezekeerheid in het dagelijks leven... Maar: persoonlijk komen mijn schuldgevoelens, en ik denk bij heeeel veel gevoelsgenoten, niet voort uit het niet kunnen handelen naar seksuele gevoelens, maar de maatschappelijke druk van het pedofiel zijn.” (respondent 5)

“Ik heb lang schuldgevoelens gehad, omdat ik alleen maar berichten las over 'pedofielen' die kinderen misbruikt hebben. En dat wilde ik absoluut niet doen. Dus elke keer als ik een gevoel of gedachte had over een kind voelde ik me schuldig. Daar heb ik wel mee leren leven en voel ik me nu niet meer schuldig over. Heb geleerd dat fantasie niet erg is. Ik kijk geen kinderporno omdat ik niet wil dat kinderen pijn gedaan worden. En zolang er vraag naar is zal het blijven gebeuren. Daar wil ik niet aan bijdragen”
(respondent 6)

In bovenstaande citaten wordt wederom de last van het stigma dat leeft in de samenleving benadrukt door verschillende respondenten. Ook twee andere respondenten bevestigden dat de schuldgevoelens te wijten zijn aan het vooroordeel over pedofielen in de maatschappij.

“Ik heb geen schuldgevoelens door mijn pedofiele gevoelens. Ik heb wel eens kinderporno gekeken en daar heb ik wel schuldgevoelens van gehad, al heeft me dat niet gestopt. Voor een deel is het ook je geweten uitzetten” (respondent 3)

“Ik heb geen schuldgevoelens door mijn gevoelens. Het is er, en ik kan er niets aan doen. Ik accepteer mijn gevoelens als onderdeel van mezelf. Ik heb in het verleden wel kp gekeken. Ik ben daarvoor gestraft en heb professionele hulp ontvangen. Elke keer nadat ik gekeken had, voelde ik me wel enorm schuldig. Tegenover mezelf, maar ook tegenover de kinderen die op het materiaal stonden.” (respondent 2)

Bovenstaande respondenten vertelden dat ze geen schuldgevoelens hebben door hun pedofiele gevoelens an sich, maar deze wel ervaren bij het kijken naar ware kinderpornografie. Een andere respondent gaf aan dat hij uit het leven zou stappen indien hij naar ware kinderpornografie zou kijken.

Er kan geconcludeerd worden dat bijna alle pedofiele respondenten een soort van lijden of gemis ervaren, meestal veroorzaakt door het stigma dat rust op pedofilie in de maatschappij. Ook van schuldgevoelens is er sprake, zeker bij het kijken naar ware kinderpornografie.

5.1.2. Gebruik van ware kinderpornografie

In het groepsgesprek werd gevraagd naar het gebruik van ware kinderpornografie. Meer bepaald of de respondenten denken dat veel pedofielen hiernaar kijken, en wat de redenen hiervoor zijn. Een moderator van de groep duidde meteen op het feit dat ervaringen met betrekking tot ware kinderpornografie niet toegestaan zijn in de groep. Hierdoor waren de antwoorden op deze vraag zeer beknopt en niet vanuit de eigen ervaring van de respondenten.

“Dat kunnen de volgende redenen zijn (niet pedofiele kijkers): Nieuwsgierigheid - Vanuit een pornoverslaving - Isolement - Stress - Verkrijgen van status” (respondent 4)

“ik denk dat mensen naar kp kijken uit opwinding (seksuele bevrediging), omdat de zoektocht ernaar spannend is, uit verzamelwoede, uit onwetendheid” (respondent 1)

Doordat de antwoorden op deze vraag vrij beknopt waren, werd er niet veel kennis met betrekking tot het gebruik van ware kinderpornografie gegenereerd.

5.1.3. Hulpvraag en hulpverlening

Tijdens het groepsgesprek werd ook gepolst naar de ervaring van de respondenten met de hulpverlening. Sommige respondenten hadden/hebben reeds contact met de hulpverlening, anderen gaven aan geen hulpvraag te hebben.

“Geen hulpvraag en dus geen hulpverlening gehad. Wel contact gezocht met gevoelsgenoten..... dus eigenlijk wel een hulpvraag: hoe kan ik mijn leven als pedofiel inrichten. De enige die daar goed antwoord op kon geven, waren pedofielen zelf, dus daarom vooral gevoelsgenoten opgezocht en geen professionele zorgverleners.” (respondent 1)

“Ik heb geen contact gezocht, behalve met de chat hier. Niet in 'het echt' gedaan omdat ik niemand mijn geaardheid toevertrouw nog, te veel stigma. Hier kan het anoniem dus lekker vertrouwd” (respondent 6)

De respondenten van bovenstaande citaten gaven aan geen contact te hebben met de hulpverlening. Sommigen vertelden geen nood te hebben aan professionele hulpverlening, maar wel behoefte aan gevoelsgenoten die hen begrijpen. Een andere respondent heeft dan weer geen contact gezocht omdat hij zijn geaardheid aan niemand toevertrouwt.

“Ik heb op dit moment nog hulp, omdat ik in het verleden gedownload heb. Zeer waardevol, groepstherapie.” (respondent 2)

Anderen gaven aan momenteel in contact te staan met de hulpverlening. De respondent van bovenstaand citaat benadrukte dat hij groepstherapie zeer waardevol vindt.

Sommige respondenten vertelden geen hulpvraag te hebben, terwijl anderen duidelijk aangaven van wel. Uit het chatgesprek kwam duidelijk naar boven dat de respondenten veel hebben aan

gevoelsgenoten, dit blijkt ook uit de waarde die ze hechten aan het forum en uit de respondent die aangeeft dat hij groepstherapie heel nuttig vindt.

5.1.4. Mening virtuele kinderpornografie

Het onderwerp virtuele kinderpornografie werd geïntroduceerd door de respondenten te vragen naar hun definiëring van virtuele kinderpornografie. Veel respondenten gaven reeds uit zichzelf een accurate begripsomschrijving.

“afbeeldingen waar geen echte kinderen bij betrokken zijn, anime/hentai, 3d renders, etc.... niet te verwarren met fotos van echte kinderen die bewerkt zijn om seksueel te zijn; dat is in mijn ogen niet virtueel” (respondent 6)

De meeste respondenten waren reeds bekend met het begrip virtuele kinderpornografie. Voor enkelen was het, ook na verdere uitleg en definiëring, moeilijk om het concept virtuele kinderpornografie volledig te begrijpen. Er was voorzien om een foto te delen van een computer-gegenereerd model (zie Figuur 1). Helaas mogen er geen afbeeldingen worden gedeeld op het forum.

Vervolgens werd naar de respondenten hun mening omtrent virtuele kinderpornografie gevraagd, alsook waarom ze hier zo tegenover staan. Zo goed als alle respondenten gaven aan positief tegenover virtuele kinderpornografie te staan.

“... Principieel vind ik dat het niet verboden mag worden want niemand is kwaad aangedaan en het zet niet aan tot meer. Maar de andere kant is juist dat het wel veel goed kan doen vermoed ik. Ik denk dat het voor sommige mensen juist therapeutisch kan werken en wellicht kan voorkomen dat echte kp geconsumeerd wordt” (respondent 6)

“Het geeft geen slachtoffers. Tenzij de effecten heel negatief zouden zijn, dat het aanzet tot daadwerkelijk strafbaar gedrag. Als dat zou blijken uit onderzoek, moet men het verbieden. Maar ook dit zal per persoon verschillen, wat het effect is.” (respondent 2)

“... Daarnaast is het naar mijn opvatting al heel leuk om met een virtueel meisje te chatten. Of in een virtuele wereld te stappen.” (respondent 4)

Verskillende respondenten vinden dat, zolang onderzoek niet aantoont dat het aanzet tot strafbaar gedrag, virtuele kinderpornografie legaal zou moeten zijn. Sommige respondenten denken zelfs dat het voor veel mensen therapeutisch kan werken en kan voorkomen dat ware kinderpornografie geconsumeerd wordt. Ook hier gaven de respondenten aan dat het effect van virtuele kinderpornografie per persoon zal verschillen.

“Ik ben er niet fan van, ben ook tegen poppen, plaatjes verzamelen etc” (respondent 15)

“mijn gevoel zou zeggen dat ik wel grenzen zie in wat zou moeten kunnen in virtuele kp, maar dat is puur gevoel/emotie en geen wetenschap En daar zit ook een stukje zelfacceptatie in en dat ik nog moet accepteren dat het oke is om pedofiele gevoelens te hebben... soms is het wel lastig om te zien of iets echt is of niet. Zou hier een lijn in getrokken moeten worden of is het, hoe reëler, hoe beter?” (respondent 5)

Anderzijds waren er ook enkele respondenten die eerder een terughoudende houding aannamen. Zo was één respondent resoluut tegen het seksualiseren van een kind, op welke manier dan ook. Hierdoor is hij ook geen fan van virtuele kinderpornografie. Ook een andere respondent ziet grenzen aan de virtuele variant van kinderpornografie. Zelf nuanceerde hij dat zijn mening gebaseerd is op gevoel en emotie, doordat hij zelf nog moet accepteren dat het niet erg is om pedofiele gevoelens te hebben. Ten slotte maakte diezelfde respondent de opmerking dat het soms lastig te zien is of iets echt is of niet. Hij vraagt zich dan ook af of er een grens moet gesteld worden aan de echtheid van virtuele beelden.

Ook uit de individuele gesprekken bleek dat zo goed als alle respondenten tegen de strafbaarstelling van virtueel materiaal zijn. Hierbij gaven een paar respondenten aan dat virtuele kinderpornografie seksueel bevredigend is en er dus veel pedofielen bij geholpen zouden kunnen zijn. Wederom gaven vier van de vijf respondenten aan dat hun mening zou veranderen indien onderzoek zou aantonen dat virtueel materiaal aanleiding zou geven tot effectief kindermisbruik. Alsook merkte een respondent op dat virtuele kinderpornografie niet fotorealistisch zou mogen zijn omdat dit objectivering van kinderen in de hand zou kunnen werken.

5.1.5. Mogelijkheden in de hulpverlening

Tijdens de individuele chatgesprekken werd gevraagd of de respondenten denken dat schuldgevoelens zouden verminderen indien gebruikers ware kinderpornografie zouden vervangen door de virtuele variant. Hierbij gaven vier van de vijf respondenten aan dat ze denken dat virtuele kinderpornografie geen of niet veel schuldgevoelens zou veroorzaken.

“Ik denk het wel. Een heel interessant gegeven, want ik ben voorstander van virtuele kp. Mits je goed kunt zien dat het nep is. Er wordt geen schade toegebracht aan onschuldige kinderen en het is voor de meeste mensen (denk ik) voldoende om de seksuele behoeftes te bevredigen. Ik sta er positief tegenover, zeker naar (meer) onderzoek.” (respondent 2)

“Ik ben geswitched naar virtuele kinderporno en daar heb ik geen schuldgevoelens bij. Terwijl er veel extremere afbeeldingen te zien zijn, wordt er niemand mee geschaad” (respondent 3)

De reden dat ze hiervoor aanduiden is dat er bij virtuele kinderpornografie geen schade wordt aangebracht aan kinderen. Eén respondent sprak zelfs uit ervaring wanneer hij vertelde dat hij bij virtuele kinderpornografie geen schuldgevoelens heeft. Eerder gaf diezelfde respondent aan dat hij bij het kijken naar ware kinderpornografie vaak wel schuldgevoelens had. Een andere respondent denkt dat het voor sommigen een uitkomst kan bieden omdat je niet meer het gevoel hebt dat je een kind pijn doet, aangezien dit iets is wat een pedofiel nooit zou willen. Hij benadrukte dat echte pedofielen houden van kinderen. Toch zou hij zelf geen virtuele kinderpornografie kunnen kijken omdat dit te veel emoties zou oproepen.

Wanneer gevraagd werd of virtuele kinderpornografie zou kunnen dienen als volwaardig alternatief voor ware kinderpornografie, gaven vier van de vijf respondenten aan dat het voldoende seksuele bevrediging biedt aan pedofielen.

“Voor mij kan dat wel. Dit komt omdat de afbeeldingen echt genoeg/overtuigend zijn en het een manier is om de fantasie aan te zwengelen. Ik heb daar geen beelden van echte kinderen voor nodig. Tevens kan er in de virtuele wereld meer dan in de echte wereld. Je kunt dus fantasien uitbeelden die in het echt niet kunnen. De seksuele

opwinding zit hem dus niet in het beeld van een echt kind maar in de afgebeelde fantasie” (respondent 3)

Bijna alle respondenten bevestigden dat virtuele kinderpornografie tegemoetkomt aan de seksuele behoeften van pedofielen, hierbij spraken twee respondenten uit ervaring. Eén van die respondenten merkte op dat virtuele kinderpornografie sommige pedofielen kan helpen seksuele voldoening te bereiken, maar hij denkt niet dat diezelfde pedofielen anders ware kinderpornografie zouden kijken. Hierdoor denkt hij dat het pedofielen zou kunnen helpen, maar het niets zou veranderen aan het bestaan van ware kinderpornografie aangezien de grootste gebruikers van ware kinderpornografie geen pedofielen zijn.

Een andere respondent is van mening dat, als het wetenschappelijk is aangetoond dat virtuele kinderpornografie niet leidt tot een verhoging in seksueel kindermisbruik, virtuele kinderpornografie kan dienen als vervanger voor ware kinderpornografie. In tegenstelling tot de vorige respondent denkt hij dat virtuele kinderpornografie wel de bestaansreden van ware kinderpornografie zou kunnen ontnemen. Zo verklaarde hij dat mensen geen nood meer zouden hebben aan ware kinderpornografie, waardoor het misschien minder zou worden geproduceerd.

Tijdens de individuele gesprekken werd ook rechtstreeks gepolst naar de mening van de respondenten inzake het gebruik van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening voor pedofielen. Drie van de vijf respondenten staan positief tegenover dit idee. Ze gaven aan dat virtuele kinderpornografie hen zou kunnen helpen om meer voldoening te krijgen, wetende dat ze hiermee niemand kwaad doen. Een respondent benadrukte nogmaals dat de meeste pedofielen geen kinderen willen misbruiken waardoor ze geen enkele vorm van seksuele ontlading hebben, behalve hun fantasie. Ze vinden wel dat het heel zorgvuldig moet aangepakt worden. Zo vermeldde alle drie de respondenten dat het moet aangeboden worden in een gecontroleerde setting, onder strikte voorwaarden. Ze vrezen dat sommige cliënten anders gemakkelijk kunnen wegglijden naar andere (strafbare) vormen van kinderpornografie.

Het grootste gewin vinden de respondenten dat kinderen geen slachtoffer zijn bij de productie van virtuele kinderpornografie. Een ander voordeel dat ze opnoemden is dat het een schuldvrij alternatief zou kunnen zijn voor pedofielen. Daarbij gaven ze aan dat het voldoende seksuele opwinding biedt waardoor je wegblijft van ware kinderpornografie. Hierdoor zou er veel minder crimineel gedrag zijn. Anderzijds gaven ze aan dat er (nog) te weinig kennis over is en

dat het moeilijk is om een grens te bepalen. Ze vinden dan ook dat het zeer goed moet worden afgebakend, ook juridisch. Ook geeft een respondent aan dat hij bang is dat dit het stigma erger zou kunnen maken.

De vierde respondent gaf aan niet genoeg ervaring te hebben om hier een uitspraak over te doen, maar als het de betrokken pedofielen zou helpen zou hij het zeker doen. Al kan hij niet goed inschatten of bij iemand die niet bekend is met kinderpornografie het als een soort van ‘gateway drug’ zou fungeren. Volgens hem is de belangrijkste taak van de hulpverlening het helpen accepteren van pedofiele gevoelens. Hij vindt dan ook dat hier een legale uitlaatklep bij hoort, zoals bijvoorbeeld virtuele kinderpornografie. De respondent die volledig tegen het seksualiseren van kinderen is, staat hier niet achter. Hij gaf aan dat virtuele kinderpornografie niets aan de lust zou veranderen, waardoor het geen goede behandeling zou zijn.

Vervolgens werd aan de respondenten gevraagd naar de mogelijke nefaste gevolgen van virtuele kinderpornografie. Meer specifiek of ze denken dat iemand met pedofiele gevoelens bij het kijken naar virtuele kinderpornografie getriggerd zou worden om op zoek te gaan naar ware kinderpornografie of over te gaan tot kindermisbruik. Drie van de drie respondenten gaven aan dat dit niet het geval zou zijn.

“Nee, ik denk dat het vooral een goede manier is om, mocht er een drang zijn om "normale" kp op te zoeken, dat deze drang weggenomen kan worden dankzij het kijken naar vkp, omdat je dan een bepaalde behoefte kan bevredigen zonder illegale activiteiten uit te voeren” (respondent 5)

De respondenten zien niet in hoe het de drempel tot misbruik zou verlagen aangezien kindermisbruik nog een veel grotere stap is dan het kijken naar ware kinderpornografie. Daarentegen staaft een respondent dat het juist een stuk van de seksuele drang kan wegnemen. Twee respondenten vergeleken het met iemand die gewelddadige videogames speelt. Deze persoon zou volgens hen ook niet in het echt gewelddadig worden of interesse krijgen in wapens.

Eén respondent gaf aan dat dit bij hem andersom was, ware kinderpornografie triggerde hem om op zoek te gaan naar virtuele kinderpornografie. Hij vindt dan ook dat de 3D renders van tegenwoordig een zeer goede kwaliteit hebben. Persoonlijk ziet hij virtuele kinderpornografie

als een uitlaatklep, maar anderzijds ziet hij zichzelf zeker niet als iemand die ooit een echt kind zou kunnen misbruiken. Ware kinderpornografie heeft voor hem dan ook niet drempelverlagend gewerkt. Hij gaf nog eens aan dat dit wel voor iedere persoon kan verschillen. Ook een andere respondent gaf aan dat dit voor hem persoonlijk niet het geval zou zijn.

We onthouden dat bijna alle respondenten vinden dat, zolang onderzoek niet aantoont dat het de drempel naar seksueel kindermisbruik verlaagt, virtuele kinderpornografie legaal zou moeten zijn. Ze staan positief tegenover de mogelijkheden die virtuele kinderpornografie kan bieden op therapeutisch vlak. Zo zorgt virtuele kinderpornografie voor minder schuldgevoelens dan het kijken naar ware kinderpornografie. Daarbij zou virtuele kinderpornografie voldoende bevrediging bieden en dus kunnen dienen als alternatief voor ware kinderpornografie. Als grootste voordeel zien de respondenten dat kinderen niet misbruikt worden bij het produceren van virtuele kinderpornografie en dat pedofielen op een legale manier seksuele bevrediging zouden kunnen krijgen zonder zich schuldig te moeten voelen. Alle respondenten vinden wel dat dit in een gecontroleerde setting zou moeten gebeuren. Daarbij denken de respondenten dat virtuele kinderpornografie pedofielen niet zou aanzetten om op zoek te gaan naar ware kinderpornografie of de drempel naar seksueel kindermisbruik zou verlagen.

5.1.6. Pedofielen vs. pedoseksuelen

Doorheen de chatgesprekken maakten de respondenten zelf vaak de distinctie tussen pedofielen en mensen die kinderen effectief zouden misbruiken. Tijdens de individuele chats werd nog eens expliciet gevraagd hoe zij het verschil tussen een pedofiel en een pedoseksueel ervaren. Vier van de vier respondenten bevestigden het grote verschil tussen pedofielen en pedoseksuelen.

Een respondent gaf aan dat hij deze groepen als twee losse entiteiten ziet, waarbij het merendeel van pedofielen nooit seksueel actief is geweest of zal zijn (inclusief hemzelf). Volgens hem zijn pedofielen heel vaak actief bezig hun verlangens te onderdrukken en zullen ze niet zomaar verleid worden. Hij duidde op het feit dat er binnen de pedoseksuele groep een grote populatie is die geen pedofiele geaardheid heeft, maar om een andere reden tot misbruik overgaat. Ook bevestigde de respondent dat de termen pedofilie en pedoseksualiteit vaak foutief gebruikt worden in de media en de maatschappij.

Een andere respondent verklaarde dat een pedofiel zich seksueel aangetrokken voelt tot kinderen. Zij hebben echter niet de intentie om ze ooit kwaad te doen, waardoor een pedofiel heel zijn leven de verlangens probeert te onderdrukken. Helaas is er ook een andere groep waarbij dit niet lukt en deze zijn zowel pedofiel als pedoseksueel. Volgens de respondenten is het grootste deel van de groep pedoseksuelen geen pedofiel en wordt het meeste kindermisbruik dus gepleegd door niet-pedofielen.

Tijdens de chatgesprekken bleek het onderscheid in groepen vaak belangrijk voor de nuancerings bij de antwoorden. Zo werd tijdens de individuele gesprekken gevraagd of de respondenten denken dat de meerderheid van kinderpornografiegebruikers bereid zouden zijn om ware kinderpornografie te vervangen door de virtuele variant, indien men weet dat hierdoor minder kinderen seksueel misbruikt zouden worden. Ook bij deze vraag werd spontaan een verschil in groepen aangehaald door de respondenten zelf. Volgens hen zouden pedofielen hier zeker toe bereid zijn, maar gebruikers die met andere motieven dan pedofiele gevoelens naar ware kinderpornografie kijken niet.

“... Maar de meeste mensen die het wel kijken zijn geen pedofiel en zullen dus ook geen last hebben van het schuldgevoel. (Pedofielen houden van kinderen en zijn juist meer gevoelig voor hun lijden). Voor de groep pedofielen die nu ware kp kijken zal het denk ik wel een goed alternatief zijn.” (respondent 6)

Bovenstaande respondent vreest dat de meerderheid hier niet toe bereid zou zijn. Hij haalde aan dat pedofielen niet de intentie hebben om kinderen kwaad te doen, waardoor ze vaak last hebben van schuldgevoelens bij het kijken naar ware kinderpornografie. Hierdoor denkt hij dat virtuele kinderpornografie een oplossing kan bieden bij deze groep pedofielen. Zij zouden volgens hem dan ook bereid zijn om ware kinderpornografie te vervangen door de virtuele variant omdat ze van kinderen houden en gevoelig zijn voor hun lijden. Hij gaf wel aan dat de meeste gebruikers van ware kinderpornografie geen pedofiel zijn en dus geen last hebben van het schuldgevoel. Hierdoor denkt hij dat het voor hen geen goed alternatief zou zijn.

Ook een andere respondent vreest dat er altijd vraag, en dus ook aanbod, zal blijven naar ware kinderpornografie. Enerzijds zijn er pedoseksuelen die kinderen misbruiken en materiaal maken, anderzijds zijn er pedofielen die niet geïnteresseerd zijn in (virtuele) kinderpornografie. Hij benoemde ook een grote middengroep die wel kijkt naar kinderpornografie, maar dit

eigenlijk niet wil. Deze zouden volgens hem wel baat hebben bij virtuele kinderpornografie aangezien deze groep zoekt naar een oplossing voor hun seksuele behoeften. Deze respondent heeft groepstherapie gevolgd. Al de pedofielen die hierbij aanwezig waren wilden geen ware kinderpornografie kijken en toch gebeurde het om diverse redenen. Hij duidt op het feit dat pedofielen en pedoseksuelen onder te verdelen zijn in verschillende groepen en behoeftes.

Vervolgens werd gevraagd naar hun mening over behandelingstrajecten voor pedofielen versus pedoseksuelen, meer bepaald of deze in hun ogen verschillend moeten zijn. De respondenten gaven aan dat deze twee groepen een volledig andere behandeling dienen te krijgen.

“Sowieso moet het verschil tussen een pedofiel en pedoseksueel duidelijk zijn, en dat er dus ook verschillende hulpvragen zijn. Pedofielen hebben hulp nodig bij zelf acceptatie, hoe gelukkig te kunnen zijn in hun leven etc. Hoe om te gaan met het stigma. De nadruk zou niet op preventie van misbruik ofzo moeten liggen bij deze mensen, want dat is niet de hulpvraag.” (respondent 6)

Ook de andere respondenten vinden dat pedofielen en pedoseksuelen verschillende vormen van hulp nodig hebben. Zo gaven ze aan dat een pedofiel een acceptatieproces dient te doorlopen en dus baat heeft bij therapie en psychologische hulp. Een pedoseksueel daarentegen dient de seksuele drang te kunnen controleren. Volgens de respondenten wordt een pedofiel nu te vaak als een potentieel gevaar gezien en behandeld om potentieel kindermisbruik te voorkomen, terwijl dit vaak niet de hulpvraag is. Ze vinden dat de behandeling moet afgestemd worden op de hulpvraag van de persoon in kwestie.

Alle respondenten bevestigden het verschil tussen een pedofiel en een pedoseksueel. Volgens hen heeft een pedofiel gevoelens voor kinderen, maar wil ze geen pijn doen. Een pedoseksueel daarentegen, misbruikt kinderen wel. Hierdoor geloven de respondenten dat pedofielen bereid zouden zijn ware kinderpornografie te vervangen door virtuele kinderpornografie, omdat hierbij geen kinderen worden misbruikt. De groep die omwille van andere motieven naar kinderpornografie kijkt, zou hier volgens de respondenten niet toe bereid zijn. Alle respondenten vinden dat pedofielen en pedoseksuelen een andere behandeling dienen te krijgen waarbij pedoseksuelen hulp nodig hebben om hun seksuele drang te controleren en een pedofiel moet geholpen worden bij het acceptatieproces.

5.1.7. Suggesties hulpverlening

Om de individuele gesprekken af te sluiten werd gevraagd naar suggesties voor de hulpverlening om pedofielen die lijden onder hun gevoelens te helpen.

De respondenten benoemden veel hulp te hebben aan praatgroepen, zoals deze chat. Ook duiden ze op het feit dat zelfacceptatie zeer belangrijk is aangezien hun gevoelens een plaats moeten kunnen krijgen. Ten slotte gaf een respondent aan dat richtlijnen en hulptrajecten moeten worden gemaakt op basis van kennis door onderzoeken en niet op basis van emotie.

5.2. Hulpverlener aan het woord

Verder werd ook een interview afgenomen met een klinisch psycholoog-psychotherapeut van het Universitair Forensisch Centrum (UFC) in Antwerpen. De respondent heeft reeds achttien jaar ervaring als hulpverlener en komt dagelijks in contact met pedofielen en gebruikers van ware kinderpornografie. Hij komt zelden in contact met mensen die naar virtuele kinderpornografie kijken, daarbij zou het ook zeer weinig voorkomen in juridische dossiers of beschrijvingen van cliënten.

5.2.1. Gebruik van ware kinderpornografie

Uit het interview kwam naar voor dat elke cliënt een eigen reden heeft om naar kinderpornografie te grijpen. Zo zijn er seksuele motivaties zoals een pedofiele aantrekkingskracht, hyperseksualiteit en een ongedifferentieerde seksuele interesse. Maar ook andere factoren zoals eenzaamheid, sociaal isolement, relationele problemen en onderliggende psychopathologie zoals persoonlijkheidsstoornissen kunnen daarin een rol spelen. Net zoals de pedofiele respondenten in dit onderzoek, vertelde ook de hulpverlener dat cliënten rondlopen met schuldgevoelens die meestal veroorzaakt worden door het kijken naar ware kinderpornografie.

5.2.2. Behandelingstraject

In het UFC wordt niet gewerkt met protocollaire behandelingen. Hier werken ze op maat van de specifieke noden van de cliënt, op basis van de huidige stand van het wetenschappelijk onderzoek. Iedere persoon doorloopt een apart behandeltraject. Eén derde van hun cliënteel komt vrijwillig in behandeling, de anderen via een juridische maatregel. De redenen om vrijwillig in behandeling te komen zijn divers: betraapt door hun partner, gewetenswroeging, schrik om over te gaan tot effectief kindermisbruik, enzovoort.

Volgens de hulpverlener wordt het gebruik van virtuele kinderpornografie even ernstig beschouwd als het gebruik van ware kinderpornografie. Behandelingen betreffen de problematiek, de pedofilie/pedoseksualiteit, die telkens even serieus genomen wordt. Hij vindt dat de vraag over de schade voor de maatschappij bij het maken van virtuele kinderpornografie eerder een juridische vraag is.

5.2.3. Gevolgen virtuele kinderpornografie

Uit het interview kwam naar voor dat virtuele kinderpornografie niet veel voorkomt bij de cliënten van het UFC. Wel vermeldde hij ervaring te hebben met cliënten die eerst in contact kwamen met Japanse expliciete strips en hierdoor opzoek gingen naar ware kinderpornografie. Deze behoren in dit onderzoek tot virtuele kinderpornografie, aangezien het wordt gedefinieerd als ‘volledig computer-gegenereerd materiaal waarbij er geen sprake is van seksueel misbruik van kinderen’. De respondent heeft geen ervaring met cliënten waarbij het bekijken van virtuele kinderpornografie ervoor gezorgd heeft dat ze zijn overgegaan tot effectief kindermisbruik. De overstap van ware kinderpornografie naar seksueel kindermisbruik is wel bekend, maar eerder uitzonderlijk.

Wanneer werd gevraagd naar de invloed van virtuele kinderpornografie op seksueel kindermisbruik, gaf de hulpverlener aan dat dit voor sommigen een beschermend effect kan hebben, maar voor velen ook een negatief effect. Daarbij heeft hij ook geen idee in welke mate virtuele kinderpornografie zorgt voor seksuele voldoening bij pedofielen. Uit de praktijk blijkt dat het maar zeer weinig pedofielen aanspreekt.

“Ik kan me voorstellen dat dit voor een selecte groep een beschermend effect heeft, maar hoe selecteer je dan die groep? Bij mijn weten is dat niet mogelijk. Om het dus algemeen te gaan aanbieden, wetende dat het voor een grote groep een negatief effect kan hebben en net drempelverlagend kan werken om ware kinderporno te zoeken, dat lijkt me geen goed idee.” (klinisch psycholoog/psychotherapeut, UFC Antwerpen)

De hulpverlener is van mening dat virtuele kinderpornografie een risicofactor vormt doordat het de drempel naar pedoseksueel gedrag verlaagt. Hij is het oneens met de uitspraak dat virtuele kinderpornografie een beschermende factor vormt waardoor pedoseksueel gedrag zich niet zal uiten. Ook is hij het niet eens met de stelling dat de legalisering van virtuele kinderpornografie er (on)rechtstreeks voor zou zorgen dat kindermisbruik zou dalen doordat de

nood aan ware kinderpornografie afneemt. Daarbij denkt de hulpverlener niet dat schuldgevoelens zouden afnemen wanneer ware kinderpornografie wordt vervangen door virtuele kinderpornografie. Hij vermeldde dat pedofielen vooral worstelen met de problematiek, namelijk de aantrekking tot minderjarigen zelf.

5.2.4. Virtuele kinderpornografie in de hulpverlening

De klinisch psycholoog/psychotherapeut denkt niet dat virtuele kinderpornografie ware kinderpornografie volwaardig zou kunnen vervangen. Hierbij haalde hij aan dat virtuele volwassen pornografie bestaat, maar dit ook een marginaal fenomeen blijft. Verder somde hij een aantal praktische en ethische vragen op.

“Misschien is het ook goed om even stil te staan bij enkele praktische zaken/ethische vragen waar vaak aan voorbij gegaan wordt in deze discussie. Hoe zien deze virtuele slachtoffers er dan uit? Baseer je je dan op een echt, bestaand kind? Zo ja, welk kind? Hoe zal je dan het virtuele kindermisbruik in beeld brengen? Expliciet? Welke gezichtsuitdrukking zal je het kind geven wanneer het bijvoorbeeld anaal gepenetreerd wordt? Zal je meegaan in de fantasie van pedofielen dat kinderen het leuk vinden om dit te ondergaan? Of zal je net een pijnuitdrukking kiezen? Dit zijn nog maar enkele (ethische) vragen die zich opdringen wanneer je het over virtuele kinderporno hebt, maar er zijn er nog veel meer (nog explicieter en nog veel meer choquerend).” (klinisch psycholoog/psychotherapeut, UFC Antwerpen)

Inzake de strafbaarstelling van virtuele kinderpornografie, begrijpt de hulpverlener dat de wetgever een ondubbelzinnig signaal wil geven aan de maatschappij in die zin dat geen enkele vorm toelaatbaar is. Hijzelf leunt het meeste aan bij het tegenkamp en vindt dat het een vreemd signaal geeft om bepaalde vormen van kinderpornografie toe te laten. Vanuit therapeutisch standpunt is het volgens hem ook niet wenselijk dat cliënten zichzelf bevredigen wanneer ze dit materiaal bekijken, vanuit leertheoretisch perspectief zou dit het probleem versterken. Bovendien wordt kinderpornografie ook gebruikt in het *grooming* proces van kindermisbruik. Daders tonen kinderpornografisch materiaal aan kinderen om zo het seksueel misbruik dat ze voor ogen hebben te normaliseren. Ook virtuele kinderpornografie kan daarvoor gebruikt worden. In zo een delicate materie moet er volgens de hulpverlener extra voorzichtigheid geboden worden, waardoor hij legalisering niet wenselijk vindt.

Hij ziet dan ook maar weinig voordelen in het gebruiken van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening en denkt niet dat het een piste is met veel toekomst, mede omdat het maatschappelijk draagvlak nihil is. Ethisch zijn er veel vragen en vanuit therapeutisch perspectief is dit niet wenselijk. Ook denkt hij dat er geen wetenschappelijk onderzoek beschikbaar is dat dit kan verantwoorden, waardoor het hem verstandig lijkt om in zo een delicate materie de nodige terughoudendheid te hanteren.

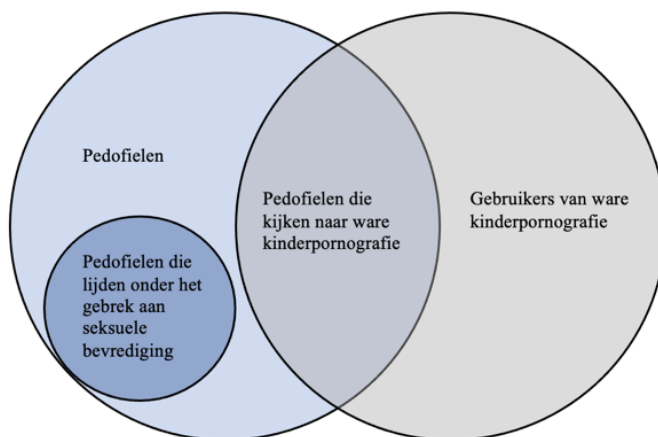
6. Discussie

6.1. Implicaties van het onderzoek

Sommige onderzoekers opperen dat virtuele kinderpornografie in de hulpverlening bepaalde voordelen met zich mee zou kunnen brengen. Tot nu toe is er nog geen sluitend bewijs hieromtrent. Een belangrijke factor hierbij is de invloed van (virtuele) kinderpornografie op seksueel kindermisbruik. Enerzijds stelt men dat het de drempel naar kindermisbruik verlaagt, anderzijds dat het seksueel kindermisbruik zou kunnen voorkomen. Dit onderzoek toont aan dat de meeste pedofielen zich aansluiten bij de stelling dat virtuele kinderpornografie in de hulpverlening voordelen met zich zou kunnen meebrengen. Daarbij dient uitdrukkelijk vermeld te worden dat deze uitspraak enkel van toepassing is bij een specifieke doelgroep. Virtuele kinderpornografie zou pedofielen die naar ware kinderpornografie kijken of nood hebben aan seksuele bevrediging kunnen helpen. Omdat pedofielen kinderen geen pijn willen doen, bereiken ze vaak geen seksuele voldoening of hebben ze te kampen met schuldgevoelens wanneer ze naar ware kinderpornografie kijken. Virtuele kinderpornografie zou een alternatief kunnen bieden waarbij deze pedofielen zich niet schuldig moeten voelen. De respondenten bevestigen ook meermaals dat virtuele kinderpornografie voldoende seksuele bevrediging biedt. Anderzijds zou het geen meerwaarde bieden aan de groep pedofielen die geen nood heeft aan (virtuele) kinderpornografie. Alsook zijn er gebruikers die geen pedofiele gevoelens hebben, maar met andere motieven naar ware kinderpornografie kijken. Deze groep zou volgens de respondenten dan ook geen genoegen nemen met virtuele kinderpornografie. Om het verschil in groepen te kaderen toont Figuur 2 een visuele weergave.

Figuur 2

Onderscheid in groepen van gebruikers van ware kinderpornografie

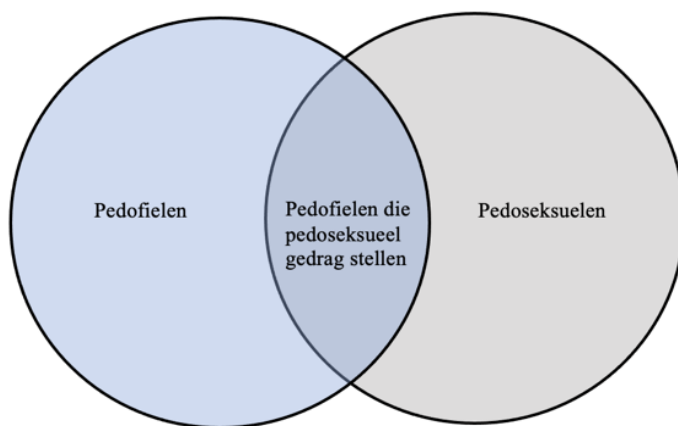

Noot. Deze figuur betreft slechts een schets en is niet op schaal getekend.

De mening van de pedofielen inzake het debat over de invloed van (virtuele) kinderpornografie op seksueel kindermisbruik is eerder genuanceerd. Het onderscheid tussen een pedofiel en een pedoseksueel is hier zeer belangrijk. Een pedofiel wil geen kinderen misbruiken, een pedoseksueel doet dit wel. Echter geven de respondenten aan dat er een overlapping kan zijn tussen pedofielen en pedoseksuelen. Dit is een middengroep waarbij het seksuele verlangen overneemt waardoor pedofielen toch overgaan tot kindermisbruik. Volgens de respondenten is het grootste deel pedoseksuelen geen pedofiel. Om het verschil in groepen te kaderen toont Figuur 3 een visuele weergave.

Figuur 3

Onderscheid tussen pedofielen en pedoseksuelen

Noot. Deze figuur betreft slechts een schets en is niet op schaal getekend.

De respondenten zijn van mening dat virtuele kinderpornografie de meeste pedofielen niet zou aanzetten tot het opzoeken naar ware kinderpornografie of het plegen van seksueel kindermisbruik. Enerzijds sluiten de respondenten zich aan bij de stelling dat (virtuele) kinderpornografie dient als beschermingsfactor. Anderzijds denken de respondenten dat virtuele kinderpornografie bij de foute doelgroep wel kan uitmonden in het kijken naar ware kinderpornografie of seksueel kindermisbruik. Hierdoor sluiten ze zich ook deels aan bij de stelling dat (virtuele) kinderpornografie fungeert als risicofactor. De respondenten weten echter niet zeker bij welke doelgroep virtuele kinderpornografie drempelverlagend zou werken en bij welke niet. Daarom vinden ze dat virtuele kinderpornografie enkel zou mogen aangeboden worden in een gecontroleerde setting en onder strikte voorwaarden. Ze zijn tevens voorstander van meer onderzoek en willen dat virtuele kinderpornografie verboden wordt indien zou

uitwijzen dat het algemeen aanzet tot meer kindermisbruik. Dit ondersteunt de bevinding dat pedofielen kinderen liever geen pijn willen doen.

De mening van de pedofielen in dit onderzoek staat in contrast met die van de bevroegde hulpverlener. Hij sluit zich aan bij de stelling dat virtuele kinderpornografie een risicofactor vormt doordat het de drempel naar pedoseksueel gedrag verlaagt. Alsook ziet hij geen mogelijkheden voor virtuele kinderpornografie in de hulpverlening aangezien hij van mening is dat pedofielen vooral worstelen met de problematiek van pedofilie zelf. Daarbij vindt hij het vanuit therapeutisch standpunt niet wenselijk dat cliënten zich bevredigen wanneer ze dit materiaal bekijken. Hierbij maakt de hulpverlener een link naar de sociale leertheorie dewelke stelt dat het kijken naar virtuele kinderpornografie het probleem zou versterken (Paul & Linz, 2008). Ook kan het materiaal tijdens het *grooming* proces gebruikt worden ter voorbereiding van het seksueel kindermisbruik. Daders tonen het materiaal om zo het seksueel misbruik te normaliseren. Dit sluit deels aan bij de mening van de pedofielen in dit onderzoek aangezien ook zij denken dat virtuele kinderpornografie in handen van de foute groep negatieve gevolgen met zich zou kunnen meebrengen.

Een andere belangrijke bevinding is dat pedofielen niet willen dat virtuele kinderpornografie er fotorealistisch uitziet. Ze zijn bang dat dit soort materiaal objectivering van kinderen in de hand zou kunnen werken. Ook de hulpverlener geeft aan dat er nog een aantal praktische en ethische vragen zijn inzake virtuele kinderpornografie. Vragen omtrent hoe de kinderen afgebeeld mogen worden moeten hierbij onderzocht worden. Ook deze bevindingen kunnen gekaderd worden binnen de sociale leertheorie. Deze theorie stelt dat het kijken naar dergelijk seksueel materiaal ervoor kan zorgen dat de kijker overtuigd wordt dat de inhoud van de afbeeldingen, en het gedrag dat eraan gerelateerd is, maatschappelijk toelaatbaar is (Paul & Linz, 2008). Verder onderzoek dient uit te wijzen of dit effectief objectivering van kinderen in de hand zou werken en of dit verschilt bij verschillende soorten virtuele kinderpornografie.

Uit het onderzoek kwamen ook een paar bevindingen naar boven die relevant kunnen zijn voor de hulpverlening. Zo vinden de respondenten dat pedofielen en pedoseksuelen een andere behandeling dienen te krijgen. Een pedofiel zou psychologische hulp moeten krijgen bij zijn acceptatieproces en een pedoseksueel zou een controle over zijn handelen moeten leren. De respondenten delen de mening dat cliënten moeten behandeld worden op basis van hun hulpvraag. Uit het interview met de hulpverlener blijkt dat dit reeds zo wordt toegepast in het UFC, waar ze werken op maat van de specifieke noden van de cliënt. Uit de

onderzoeksresultaten kwam ook naar boven dat het kunnen praten en delen van hun gevoelens met mede-gevoelsgenoten veel ondersteuning biedt aan pedofielen. Zo blijken groepstherapie en de groepschat op het forum pedofilie.nl zeer waardevol. Sommige respondenten durven de stap naar de hulpverlening niet zetten omwille van het stigma dat op pedofilie rust. Dit zijn uitdagingen waarmee de hulpverlening aan de slag kan.

6.2. Sterktes en beperkingen van het onderzoek

Onderhavige kwalitatieve studie kent een aantal sterktes, maar ook een aantal tekortkomingen waarmee rekening moet gehouden worden bij het interpreteren van de resultaten.

De eerste sterkte betreft de keuze voor een volledig anonieme bevraging van de respondenten met pedofiele gevoelens. Dit had mogelijks een positieve impact op de openhartigheid van de respondenten. Ten tweede werden de respondenten niet bekomen via hulpverleningsinstanties, waardoor ook respondenten deelnamen die nooit hulp zochten. De grootste beperking van het onderzoek is de gebrekkige representativiteit. Dit is te wijten aan meerdere factoren zoals een kleine en niet-representatieve steekproef en sociale wenselijkheid. Hierdoor dienen de resultaten met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Slechts negentien pedofiele respondenten namen deel aan het onderzoek. Deze kleinschalige steekproef laat niet toe om de verkregen informatie te generaliseren naar de volledige populatie van pedofielen. De onderzoeksresultaten kunnen echter wel een beeld schetsen van hun mening. De kleine steekproef kan worden toegeschreven aan een aantal elementen. Ten eerste hebben we te maken met een moeilijk bereikbare doelgroep. Pedofilie wordt in de samenleving uitdrukkelijk afgekeurd en pedofielen worden beschouwd als het uitschot van de samenleving. Hierdoor zijn pedofielen niet geneigd hun seksuele geaardheid te delen met de buitenwereld. Verder hebben we te maken met een zeer gevoelig onderwerp waardoor er een drempel is om deel te nemen aan het onderzoek. Veel respondenten namen niet interactief deel aan de chat en er was zelfs sprake van uitval. Daarbij was er weinig respons van hulpverleningsorganisaties. Aangezien maar één hulpverlener bevroegd werd, kan men geen totaalbeeld scheppen van de visie van de hulpverlening. Idealiter werden meer hulpverleners betrokken uit specifieke organisaties die werken met pedofielen.

Bijkomend is deze steekproef weinig representatief voor de hele populatie van pedofielen. De afwezigheid van verschillende nationaliteiten, vrouwen en jongeren is opvallend. De oorzaak

van de uitsluitend Nederlandse nationaliteit ligt in het feit dat pedofilie.nl een Nederlands chatforum betreft. Ook betroffen de respondenten uitsluitend mannen. Hoewel uit de literatuur naar voor komt dat er meer mannelijke pedofielen en pedoseksuelen zijn, zouden vrouwelijke respondenten toch nuttig geweest om de representativiteit te verhogen. Echter moet opgemerkt worden dat de kenmerken van de respondenten gebaseerd zijn op de informatie die de respondenten zelf aanbrachten. Ten tweede zijn de participanten die deelnamen slechts een beperkte groep van de totale populatie pedofielen. We moeten bewust zijn van het feit dat slechts een kleine groep pedofielen bereikt werd via het gebruikte forum. Niet iedereen beschikt tenslotte over een computer en internet en niet elke pedofiel voelt zich aangesproken door dergelijk forum.

Doordat kinderpornografie en seksueel kindermisbruik gevoelige onderwerpen betreffen, moeten we rekening houden met de neiging om sociaal wenselijk te antwoorden door de respondenten. De resultaten van het onderzoek zijn echter afhankelijk van de bereidheid tot medewerking en de eerlijkheid van de betrokken respondenten. Dit kan in huidig onderzoek worden genuanceerd aangezien de chat anoniem is. De negentien respondenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek deden dit volledig vrijwillig. De anonimiteit en vertrouwelijkheid van het onderzoek werd doorheen het groepsgebesprek meermaals benadrukt.

Ook interviewen via een chat kent enkele nadelen ten opzichte van *face-to-face* interviews. Een eerste nadeel is dat de onderzoeker geen zicht heeft op de non-verbale communicatie van de respondent. Dit kan tot gevolg hebben dat de onderzoeker de data verkeerd interpreteert of dat de antwoorden onduidelijk zijn (Bowden & Galindo, 2015). Ook neemt een interview via chat veel tijd in beslag. Dit komt vooral door de tijd die het intikken van de berichten vraagt. Daardoor kan de concentratie van de interviewer en de participanten afnemen. Een chat kent ook een typische vorm van miscommunicatie. Het komt geregeld voor dat zowel interviewer als geïnterviewde tegelijk typen. Dit kan tot verwarring leiden omdat de chronologie van het gesprek verloren kan gaan (Opdenakker, 2010). Er waren veel respondenten aanwezig in de chat, wat mogelijks kan ingespeeld hebben op de volledigheid van de antwoorden. Door de grote aanwezigheid van respondenten, liep het gesprek niet vlot. Hierdoor haakten veel respondenten af en raakten veel respondenten gefrustreerd van deelnemers die niet voldoende kennis hadden over het onderwerp. Dit heeft ongetwijfeld een invloed op de kwaliteit van de antwoorden. Na het onderzoek werd duidelijk dat een belevingsonderzoek inzake virtuele kinderpornografie beter individueel kan worden afgenomen. Gelukkig konden er, nadat het

chatgesprek halfweg werd stopgezet, nog vijf individuele chatgesprekken afgenomen worden. Het interview met de hulpverlener werd via e-mail afgenomen. Veel voordelen van het semigestructureerd interview gaan hierdoor verloren. Zo kon er namelijk niet doorgevraagd worden, alsook was observatie van de non-verbale taal niet mogelijk.

6.3. Toekomstig onderzoek

Deze masterproef betreft slechts een kleinschalig beleavingsonderzoek. Gelet op de beperkte steekproef en gebrekkige representativiteit is de eerste suggestie een grootschaliger onderzoek naar de beleving van pedofielen omtrent virtuele kinderpornografie. Een onderzoek waarbij zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden gebruikt worden, kan hierbij een grote meerwaarde opleveren. Ten tweede zou een beleavingsonderzoek bij pedofiele vrouwen, jongeren en verschillende nationaliteiten een meerwaarde kunnen betekenen bovenop huidig onderzoek. Perspectieven van dergelijke onderzoeken naast elkaar leggen en gelijkenissen of verschillen in beleving vaststellen, kan mogelijks erg interessante inzichten opleveren.

Uit huidig onderzoek komt naar boven dat de mogelijkheden, alsook de invloed van virtuele kinderpornografie, per persoon kan verschillen. De heterogeniteit van de groep pedofielen en pedoseksuelen zorgt ervoor dat het heel moeilijk is om conclusies te trekken. Om die reden is het aangewezen onderzoek te voeren naar kenmerken van beide groepen. De mogelijkheid tot het voorspellen van seksueel kindermisbruik op basis van deze eigenschappen zou door dergelijk onderzoek nader bestudeerd kunnen worden. De respondenten weten niet goed bij welke groepen virtuele kinderpornografie als beschermingsfactor zou kunnen fungeren en voor welke groepen eerder als risicofactor. Hierdoor zijn ze allemaal voorstander naar meer onderzoek over de invloed van virtuele kinderpornografie bij verschillende doelgroepen in verschillende situaties. Huidig onderzoek heeft zich gefocust op de mogelijkheden van virtuele kinderpornografie voor pedofielen. Onderzoek naar de mogelijkheden om recidive te voorkomen met virtuele kinderpornografie bij pedoseksuelen is een andere piste die ook onderzocht zou kunnen worden.

Zoals hierboven aangehaald rijzen er nog een aantal praktische en ethische vragen omtrent virtuele kinderpornografie. Vragen zoals hoe fotorealistisch virtuele kinderpornografie mag afgebeeld worden en welke gezichtsuitdrukking je geeft aan de kinderen dienen onderzocht te worden in het kader van het onderzoek naar de mogelijkheden van virtuele kinderpornografie.

Globaal hoopt dit onderzoek aan te zetten tot meer onderzoek vanuit het perspectief dat pedofielen kunnen lijden onder hun pedofiele gevoelens en recht hebben op waardevolle professionele hulp. Daarbij hoopt de onderzoeker ook dat pedofielen vaker betrokken zullen worden in het wetenschappelijk onderzoek naar de hulpverlening voor pedofielen. Door hun noden in kaart te brengen kan er veel efficiënter te werk gegaan worden.

Conclusie

Deze masterproef had als doel een bijdrage te leveren aan het onderzoeksvraagstuk naar de mogelijkheden van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening, dit door het in kaart brengen van de mening van pedofielen inzake deze materie. In dit onderzoek werd gezocht naar een antwoord op de vraag: *'Hoe staan pedofielen tegenover het gebruik van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening?'*. Hiertoe werd een belevingsonderzoek uitgevoerd waarbij kwalitatieve interviews werden afgenomen met pedofielen, alsook een interview met een hulpverlener.

De onderzoeksresultaten van dit onderzoek tonen aan dat pedofielen in het algemeen positief staan tegenover virtuele kinderpornografie. Uit het onderzoek blijkt dat virtuele kinderpornografie voor evenveel seksuele bevrediging kan zorgen als ware kinderpornografie. De bevraagde pedofielen zien dan ook mogelijkheden in het gebruik van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening. Doordat pedofielen kinderen geen pijn willen doen, hebben ze vaak schuldgevoelens bij het kijken naar ware kinderpornografie. Virtuele kinderpornografie zou pedofielen kunnen helpen door een alternatief te bieden waarbij ze zich niet schuldig moeten voelen en toch seksuele bevrediging verkrijgen. De respondenten geven aan dat de hulpverlening vooral psychologische ondersteuning moet bieden aan pedofielen gedurende hun acceptatieproces. Hierbij zien ze in virtuele kinderpornografie de mogelijkheid tot het aanbieden van een legale uitlaatklep.

Volgens de pedofiele respondenten zou virtuele kinderpornografie de meeste pedofielen niet aanzetten tot het opzoeken van ware kinderpornografie of het plegen van seksueel kindermisbruik. In tegenstelling, ze denken dat het voor sommigen net een goede manier zou zijn om de drang naar ware kinderpornografie weg te nemen en te voorkomen dat deze geconsumeerd wordt.

De rode draad doorheen deze masterproef is dat er een onderscheid moet gemaakt worden tussen pedofielen en pedoseksuelen. Deze masterproef heeft zich gefocust op de toepassingsmogelijkheden van virtuele kinderpornografie voor pedofielen. De mogelijkheden en invloed van virtuele kinderpornografie blijkt afhankelijk van persoon tot persoon. De respondenten weten niet goed bij welke groepen virtuele kinderpornografie als beschermingsfactor zou werken en voor welke groepen eerder als risicofactor. Ze zijn het dan ook unaniem eens dat onderzoek moet uitwijzen in welke situaties het een risicofactor vormt. Dit om te voorkomen dat virtuele kinderpornografie in handen van de foute groep nefaste

gevolgen zou hebben of gebruikt zou worden voor de foute doeleinden. Daarom geven ze aan dat virtuele kinderpornografie enkel zou aangeboden mogen worden onder strikte voorwaarden en in een gecontroleerde setting.

Er kan geconcludeerd worden dat virtuele kinderpornografie nog niet meteen van tafel moet geveegd worden. Uit het onderzoek komt naar voor dat het in bepaalde omstandigheden en bij bepaalde doelgroepen voor goede doeleinden kan ingezet worden. Hierdoor verwelkomen pedofielen extra onderzoek naar de mogelijkheden van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening.

Bibliografie

- Aertsen, I., & De Ranter, N. (2012). Seksueel misbruik binnen de katholieke kerk: een schets van fenomeen en daderschap. *Panopticon*, 33 (1), 3-23.
- American Psychiatric Association. (2014). *Handboek voor de classificatie van psychiatrische stoornissen: DSM-5*. Boom.
- Baarda, B., & Van der Hulst, M. (2017). *Basisboek interviewen*. Noordhoff Uitgevers.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Beech, A. R., Miner, M. H., & Thornton, D. (2016). Paraphilias in the DSM-5. *Annual Review of Clinical Psychology*, 12, 383-406. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-021815-093330>
- Beyens, K., & Tournal, H. (2010). Mijnwerkers of ontdekkingsreizigers? Het kwalitatieve interview. In T. Decorte, & D. Zaitch (Reds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 199-233). Acco.
- Billiet, J., & Carton, A. (2005). Dataverzameling: gestandaardiseerde interviews en zelf-in-te-vullen vragenlijsten. In J. Billiet, & H. Waeghe (Reds.), *Een samenleving onderzocht. Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek* (pp. 285-314). De Boeck.
- Bogaerts, S., Goethals, J., & Vervaeke, G. (2003). *De verleiding uit onvermogen: interpersoonlijke factoren en pedoseksualiteit*. Universitaire Pers Leuven.
- Bowden C., & Galindo S. (2015). Interviewing When You're Not Face-To-Face: The Use of Email Interviews in a Phenomenological Study. *International Journal of Doctoral Studies*, 10, 79-92. <https://doi.org/10.28945/2104>
- Briere, J., & Runtz, M. (1989). University males' sexual interest in children: Predicting potential indices of "pedophilia" in a nonforensic sample. *Child Abuse & Neglect*, 13(10), 65-75. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(89\)90030-6](https://doi.org/10.1016/0145-2134(89)90030-6)

- Carter, D. L., Prentky, R. A., Vanderveer, P. L., & Boucher, R. J. (1987). Pornography in the criminal and developmental histories of sexual offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 2(2), 196-211.
- Cisneros, D. (2002). "Virtual Child" Pornography on the Internet: A "Virtual" Victim?. *Duke Law & Technology Review*, 19, 1-7. https://www.researchgate.net/publication/228136138_Virtual_Child_Pornography_Does_it_Mean_the_End_of_the_Child_Pornography_Exception_to_the_First_Amendment
- Colman, C. (2020, 1 oktober). *Onderzoeksontwerp: inleiding op benaderingen van wetenschappelijk onderzoek* [Powerpoint]. <https://ufora.ugent.be/d21/le/content/225711/viewContent/538148/View>
- Declercq, F. (2008). Seksueel misbruik van kinderen. In F. Declercq (Red.), *Seksuele, geweld- en levensdelicten. Psychopathologie van daders* (pp. 17-45). Acco.
- Decorte, T. (2017). Kwalitatieve data-analyse. In T. Decorte, & D. Zaitch (Reds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 463-512). Acco.
- Decorte, T., & Zaitch, D. (2018). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*. Acco.
- Diamond, M., Jozifkova, E., & Weiss, P. (2011). Pornography and Sex Crimes in the Czech Republic. *Archives of Sexual Behavior*, 40, 1037-1043. <https://doi.org/10.1007/s10508-010-9696-y>
- Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (2011). *Evaluatie van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik. Empirisch onderzoek*. http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/EVA_SA_evaluatierapport_NL.pdf
- Dreser, L. (2007). Facultatief Protocol bij het IVRK inzake kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie. *Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten*, 2, 76-80. <http://www.kekidatabank.be/docs/Publicaties/2007%20DRESER%20Het%20Facultatief%20Protocol%20bij%20het%20IVRK%20inzake%20kinderhandel%20kinderprostitutie%20en%20kinderpornografie.pdf>

- Eggermont, M. (1999). Belevingsonderzoek en participerende observatie in B. Levering, & P. Smeyers (Reds.), *Opvoeding en onderwijs leren zien: een inleiding in interpretatief onderzoek* (pp. 173-191). Boom.
- Endrass, J., Urbaniok, F., Hammermeister, L. C., Benz, C., Elbert, T., Laubacher, A., & Rossegger, A. (2009). The consumption of Internet child pornography and violent and sex offending. *BMC psychiatry*, 9(43), 1-7. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-9-43>
- Farid, H. (2009). *Creating and detecting doctored and virtual images: Implications to the child pornography prevention act* (Technical Report TR2004-518). Dartmouth College, Computer Science.
- Frei, A., Erenay, N., Dittmann, V., & Graf, M. (2005). Paedophilia on the internet – A study of 33 convicted offenders in the Canton of Lucerne. *Schweizerische medizinische Wochenschrift*, 135, 488-494.
- Frenken, J. (2002). Seksuele misdrijven en seksuele delinquenten. In P.J. Koppen van, D.J. Helsing, H.L.G.J. Merckelbach, & H.F.M. Crombag (Reds.), *Het recht van binnen. Psychologie van het recht* (pp. 139-176). Uitgeverij Kluwer.
- Gillespie, A. (2011). *Child pornography: law and policy*. Routledge.
- Hall, R. C. W. (2007). A profile of Pedophilia: Definiton, Charasteristics of Offenders, Recidivism, Treatment Outcomes, and forensic Issues. *Mayo Clinic Proceedings*, 82(4), 457- 471. <https://doi.org/10.4065/82.4.457>
- Kim, C. (2004). From Fantasy to Reality: The Link Between Viewing Child Pornography and Molesting Children. *Prosecutor*, 39(2), 17-18.
- Koeck, S., Beek, D. van, & De Doncker, D. (2002). Classificatie van pedoseksuelen en verkrachters. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 26, 37-45. <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/74908.pdf>
- Kosse, S. H. (2004). Virtual Child Pornography – A United States update. *Tolley's Communication Law Journal*, 9, 39- 46. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1015139

- Krone, T. (2004). A Typology of Online Child Pornography Offending. *Trends & issues in crime and criminal justice*, 279, 1-6.
https://www.researchgate.net/publication/237371926_A_Typology_of_Online_Child_Pornography_Offending
- Lanning, K. V. (2010). *Child molesters: A behavioral analysis. For professionals investigating the sexual exploitation of children*. National Center for Missing & Exploited Children.
- Laws, D. R., & Marshall, W. L. (1990). A Conditioning Theory of the Etiology and Maintenance of Deviant Sexual Preference and Behavior. In W. L. Marshall, D. R. Laws, & H. E. Barbaree (Eds.), *Handbook of sexual assault: issues, theories, and treatment of the offender* (pp. 209- 229). Plenum press.
- Leavy, P. (2014). *The Oxford Handbook of Qualitative Research*. Oxford University Press.
- Leuw, E., Bijl, R. V., & Daalder, A. V. (2004). *Pedoseksuele delinquentie: Een onderzoek naar prevalentie, toedracht en strafrechtelijke interventies*. Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum.
- Levy, N. (2002). Virtual child pornography: The eroticization of inequality. *Ethics and Information Technology*, 4(4), 319-323. <https://doi.org/10.1023/A:1021372601566>
- Marshall, W. L. (1988). The use of sexually explicit stimuli by rapists, child molesters, and nonoffenders. *The Journal of Sex Research*, 25, 267-288.
<https://doi.org/10.1080/00224498809551459>
- Mortelmans, D. (2018). Het kwalitatief onderzoeksdesign. In T. Decorte, & D. Zaitch (Eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 82-130). Acco.
- Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGZ. (2017, maart). *Destigmatisering*.
<https://www.samensterkzonderstigma.nl/assets/GM-Destigmatisering.pdf>
- O’Gorman, A., & Vander Laenen, F. (2010). Ethische aspecten van het kwalitatief onderzoek. In Decorte, T., & Zaitch, D. (Eds.), *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 531-557). Acco.

- Oerlemans, J. J. (2011). Aanpak van kinderpornografie op het internet. *Informatiebeveiliging*, 10 (2), 4-8. https://www.researchgate.net/profile/Jan_Jaap_Oerlemans/publication/254887944_Een_verborgen_wereld_kinderpornografie_op_internet/links/59b69780458515c212b2acac/Een-verborgen-wereld-kinderpornografie-op-internet.pdf
- Opdenakker, R. (2010). Interviewen via MSN en e-mail. *Kwalon*, 15 (2), 24-31.
- Paul, B., & Linz, D. (2008). The Effects of Exposure to virtual child pornography on viewer cognitions and attitudes toward deviant sexual behavior. *Communication Research*, 35(1), 3-8. <https://doi.org/10.1177/0093650207309359>
- Pobořilová, M. (2011). Virtual child pornography. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 5(2), 241-253. <https://journals.muni.cz/mujlt/article/view/2585/2149>
- Quayle, E., & Ribisl, K. M. (2012). *Understanding and preventing online sexual exploitation of children*. Routledge.
- Quayle, E., & Taylor, M. (2002a). Child pornography and The Internet: perpetuating a cycle of abuse. *Deviant Behavior*, 23(4), 331-361. <https://doi.org/10.1080/01639620290086413>
- Quayle, E., & Taylor, M. (2002b). Paedophiles, Pornography and the internet: Assessment Issues. *British Journal of Social Work*, 32, 863-875. <https://doi.org/10.1093/bjsw/32.7.863>
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as Qualitative Research*. Teachers College Press.
- Seto, M. C. (2004). Pedophilia and sexual offenses against children. *Annual Review of Sex Research*, 15, 321-361.
- Seto, M. C. (2009). Pedophilia. *Annual Review of Clinical Psychology*, 5, 391-407. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.032408.153618>
- Seto, M. C. (2012). Is Pedophilia A Sexual Orientation? *Archives of Sexual Behavior*, 41, 231-236.

- Seto, M. C., Cantor, J. M., & Blanchard, R. (2006). Child Pornography Offenses Are a Valid Diagnostic Indicator of Pedophilia. *Journal of Abnormal Psychology, 115*(3), 610-615. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.115.3.610>
- Seto, M. C. & Eke, A. W. (2005). The Criminal Histories and Later Offending of Child Pornography Offenders. *Sexual Abuse: A journal of Research and Treatment, 17*(2), 201-210. <https://doi.org/10.1007/s11194-005-4605-y>
- Seto, M. C., Hanson, R. L., & Babchishin, K. M. (2011). Contact sexual offending by men with online sexual offenses. *Sexual Abuse, 23*, 124-145. <https://doi.org/10.1177%2F1079063210369013>
- Seto, M. C., Maric, A., & Barbaree, H. E. (2001). The role of pornography in the etiology of sexual aggression. *Aggression and Violent Behavior, 6*, 35-53. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(99\)00007-5](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(99)00007-5)
- Stoops, J. (2017). Just like heroin: science, pornography and heteronormativity in the virtual public sphere. *Porn studies, 4*(4), 364-380.
- Stop it Now!. (z.d.). *FAQ*. <https://stopitnow.be/faq>
- Taylor, M., & Quayle, E. (2003). *Child pornography: An Internet Crime*. Brunner/Routledge.
- Taylor, M., Quayle, E., & Holland, G. (2001). Child pornography, the internet and offending. *Sociologie et sociétés, 32*(2), 94-100.
- Uzieblo, K. (2020, 26 februari). *Seksuele delinquentie* [PowerPoint]. <https://ufora.ugent.be/d21/le/content/92791/Home>
- Van den Broek, S. (2010). Interviews via e-mail: goede basis voor een vertrouwelijke relatie?. *Kwalon, 15*(2), 18-23.
- Vanhoeck, J. (2012). *Ik beken. Plegers van zedenfeiten geportretteerd*. Vrijdag.
- Van Tongeren, C. (2012). Jules Mulder: 'Pedofilie is geen keuze'. *Psychopraktijk, 4*, 8-11. <https://doi.org/10.1007/s13170-012-0003-6>

- Vermeulen, G. (2003). Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen en verhoogd internationale bescherming van kinderen tegen seksuele exploitatie. In T. Balthazar, J. Christiaens, M. Cools, T. Decorte, B. De Ruyver, P. Hebberecht, P. Ponsaers, et al. (Reds.), *Update in de criminologie: jongeren en criminaliteit* (pp. 193-226). Kluwer.
- Vermeulen, G., & De Pauw, H. (2005). Definitions of Sexual Exploitation of Children and Missing Children. In G. Vermeulen (red.), *Missing and Sexually Exploited Children In The Enlarged EU. Epidemiological Data In The New Member States* (pp. 15-17). Maklu.
- Vermeulen, G., Ponsaers, P., & Verlinden, A. (2003). *Het profiel van een pedoseksueel: een sociologische benadering*. Maklu
- Westerkamp, R., & De Vries, T. (juli 2018). *Het doorbreken van stigmatisering bij pedofilie*. <http://www.venvn-spv.nl/pdfs/vakblad/sppdf/sp125/SP125-juli2018-hoofd04.pdf>
- Wolak, J., Finkelhor, D., & Mitchell, K. (2011). Child pornography possessors: Trends in offender and case characteristics. *Sexual Abuse: A journal of Research and Treatment*, 23(1), 22-24. <https://doi.org/10.1177/1079063210372143>

Bijlagen

Bijlage 1: Informatiebrief pedofilie.nl

Geachte mevrouw/heer,

Mijn naam is Charlotte Mertens en ik ben masterstudente Criminologische Wetenschappen aan de Universiteit Gent. In het kader van mijn masterproef voer ik onder begeleiding van Prof. Wim Hardyns en mevr. Janneke Schokkenbroek een onderzoek naar de toepassing van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening voor mensen met pedofiele gevoelens. Ik zou hiervoor graag mensen met pedofiele gevoelens willen vragen of zij deze toepassing als een mogelijke oplossing zien voor hun problematiek of hier eerder negatief tegenover staan.

Om hun meningen hierover te weten te komen, ben ik op zoek naar manieren om persoonlijk in contact te komen met mensen die pedofiele gevoelens ervaren. De chat die door jullie forum wekelijks georganiseerd wordt zou voor mij de mogelijkheid kunnen bieden om contact te maken met deze anders moeilijk te bereiken groep mensen. Zodoende vroeg ik mij af het mogelijk zou zijn om mijn onderzoek het thema te maken van één van deze chatsessies en om doelgerichte vragen te stellen aan de gebruikers. Via deze brief zou ik graag jullie medewerking en toestemming vragen om mijn onderzoek via jullie forum te kunnen uitvoeren.

Naast de mening van mensen met pedofiele gevoelens zal tevens de mening van hulpverleners over de toepassing van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening worden bevraagd, om zo een compleet mogelijk beeld te krijgen van de mogelijke meerwaarde van deze toepassing.

Dit onderzoek is erop gericht om mensen met pedofiele gevoelens een stem te geven en om hun visie op deze toepassing in kaart te brengen. Op basis van de bevindingen zullen concrete aanbevelingen worden gedaan voor het beleid, hulpverlening en toekomstig onderzoek.

Uiteraard is anonimiteit van de deelnemers zeer belangrijk. Dit wordt reeds vergemakkelijkt doordat de gebruikers op jullie forum een geanonimiseerd profiel hebben. In het geval dat er onverwachts toch persoonlijke gegevens vermeld worden tijdens de chatsessie kan ik

garanderen dat de verzameling van deze gegevens strikt vertrouwelijk gebeurt, en de verwerking strikt anoniem. Tijdens het onderzoek zal ik ook nooit vragen naar de naam of andere persoonlijke gegevens waaruit de identiteit van de deelnemer achterhaald kan worden (zoals adres, geboortedatum, telefoonnummer of e-mail).

Hopelijk heb ik u kunnen overtuigen van het belang van dit onderzoek en stemt u in met de mogelijkheid om mijn onderzoek te voeren via uw forum. Voor verdere informatie of vragen kan u mij altijd contacteren via: Charlotte.Mertens@UGent.be

Dank bij voorbaat!

Met vriendelijke groeten,

Charlotte Mertens

Masterstudente Universiteit Gent – Criminologische Wetenschappen

Onder supervisie van Mevr. Janneke Schokkenbroek en Prof. Dr. Wim Hardyns

Universiteitstraat 4, 464, B-9000 Gent

09 331 01 01

Bijlage 2: E-mail Stop it now!

Geachte mevrouw/heer,

Mijn naam is Charlotte Mertens, masterstudente Criminologische Wetenschappen aan de Universiteit Gent. In het kader van mijn masterproef voer ik een onderzoek naar de toepassing van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening. Dit gebeurt onder begeleiding van Prof. Wim Hardyns en Mevr. Janneke Schokkenbroek. Door middel van dit onderzoek hoop ik informatie te verzamelen over de mening van hulpverleners over het gebruik van virtuele kinderpornografie bij de behandeling van mensen met pedofiele gevoelens. Tevens zal in dit onderzoek getracht worden de mening van deze mensen zelf te bevragen. Ik wil te weten komen of ze dit als een mogelijke oplossing zien voor hun problematiek of hier eerder negatief tegenoverstaan.

Aan de hand van interviews met hulpverleners hoop ik meer te weten te komen over hun visie op de problematiek bij mensen met pedofiele gevoelens en de behandeling hiervan. Daarnaast zouden deze interviews mij helpen in de voorbereiding op de gesprekken die ik via het forum pedofilie.nl hoop te voeren met mensen met pedofiele gevoelens. Ook zou het een grote meerwaarde zijn als ik tevens na dit chatgesprek nog eens met één of twee hulpverleners kan praten over de bevindingen die ik op het forum heb opgedaan. Door de mening van zowel hulpverleners als mensen met pedofiele gevoelens over de toepassing van virtuele kinderpornografie te onderzoeken, wordt een zo compleet mogelijk beeld verkregen over de mogelijke meerwaarde van deze toepassing. Op basis hiervan kunnen dan concrete aanbevelingen worden gedaan voor het beleid, hulpverlening en vervolgonderzoek.

Ik hoop dat ik u met deze e-mail heb kunnen overtuigen van het belang van dit onderzoek. Graag zou ik jullie medewerking willen vragen door mij in contact te brengen met hulpverleners die mogelijk bereid zouden zijn een interview af te leggen. Dit interview zou uiteraard online gebeuren wegens COVID-19. Dit kan mogelijks via video-chat gebeuren, maar ook via mail of telefoon. Ik schat dat één interview tussen de 20 à 30 minuten zal duren. Verdere adviezen die jullie in het kader van dit onderzoek voor mij hebben zijn tevens meer dan welkom.

Dank bij voorbaat, ik verheug mij alvast op jullie antwoord.

Met vriendelijke groeten,

Charlotte Mertens

Masterstudente Universiteit Gent – Criminologische Wetenschappen

Onder supervisie van Mevr. Janneke Schokkenbroek en Prof. Wim Hardyns

Universiteitstraat 4, 464, B-9000 Gent

09 331 01 01

Bijlage 3: Vragenlijst chatavond www.pedofilie.nl

Dag iedereen! Mijn naam is Charlotte. Ik ben masterstudente Criminologische Wetenschappen aan de Universiteit van Gent. Voor mijn masterproef doe ik onderzoek naar de mening van mensen met een pedofiele geaardheid over het gebruik van **virtuele** kinderpornografie in de hulpverlening. Graag wil ik te weten komen of jullie dit als een mogelijke ‘oplossing’ zien of hier eerder negatief tegenover staan. Ik voer dit onderzoek vanuit het perspectief dat mensen met pedofiele gevoelens hier zelf onder (kunnen) lijden en de best mogelijk hulp dienen te krijgen indien ze dit wensen. Met mijn onderzoek wil ik dan ook vooral jullie mening aan bod laten komen en weergeven hoe jullie tegenover dit fenomeen staan.

Uiteraard is anonimiteit in het kader van dit onderzoek zeer belangrijk. Dit wordt reeds vergemakkelijkt doordat jullie een geanonimiseerde gebruikersnaam hebben. Bijkomend kan ik garanderen dat de verzameling van deze gegevens strikt vertrouwelijk gebeurt, en de verwerking strikt anoniem. Tijdens het gesprek zal ik nooit vragen naar persoonlijke gegevens waaruit de identiteit van de deelnemers achterhaald kan worden. Indien je niet wil antwoorden op een bepaalde vraag is dit uiteraard niet nodig. Na de chatavond kan je mij ook altijd contacteren op volgend e-mailadres: charlotte.mertens@ugent.be

Indien je deelneemt aan het gesprek ga je er impliciet mee akkoord dat de antwoorden van het chatgesprek anoniem verwerkt zullen worden. Op basis van deze bevindingen zullen concrete aanbevelingen worden gedaan voor het beleid, de hulpverlening en toekomstig onderzoek.

Tijdens het chatgesprek zal ik een paar vragen stellen waarbij jullie zeker mogen uitweiden, jullie eigen gedachten en opmerkingen vertellen of met elkaar in discussie treden. Mocht er iets niet duidelijk zijn mag dit ook altijd gevraagd worden, alvast bedankt!

1. Heeft iedereen die zal deelnemen aan het gesprek gevoelens of een bepaalde aantrekking tegenover kinderen jonger dan 16 jaar?
2. Wat is jullie leeftijd, geslacht en van welk land ben je?
3. In welke mate hebben deze gevoelens voor kinderen een effect op jullie leven? Lijden jullie hieronder? Of net helemaal niet?
4. Denken jullie dat alle pedofielen hieronder lijden? Of zijn er ook die hier volledig niet onder lijden?

5. Denken jullie dat er een (groot) verschil is tussen mensen met pedofiele gevoelens en diegenen die effectief naar kinderpornografie kijken?/ Denken jullie dat alle pedofielen naar kinderpornografie kijken, of maar een klein deel hiervan, of is dit zelfs een volledig andere ‘groep’?
6. Wat zijn de redenen dat deze mensen naar **ware** kinderpornografie kijken denken jullie?
7. Zijn jullie reeds in contact gekomen met hulpverlening in verband met jullie gevoelens voor kinderen? Zo ja, om welke reden heb je contact gezocht? Zo nee, zou je dit in de toekomst overwegen? Zo nee, waarom niet?
8. Zouden jullie hier op eigen initiatief hulp voor (willen) zoeken? Of pas indien je omgeving hierop aanstuurt of om een andere reden? Waarom is dit zo?
9. Hebben jullie reeds gehoord van **virtuele** kinderpornografie? Zo ja, wat verstaan jullie onder **virtuele** kinderpornografie?

→ In mijn onderzoek is **virtuele** kinderpornografie volledig computer-gegenereerd materiaal, dit betekent dat er geen sprake is van seksueel misbruik van kinderen, omdat de kinderen niet echt bestaan. Het is belangrijk te vermelden dat dit tegenwoordig (zo goed als) levensecht kan zijn.

10. Wat is jullie idee over **virtuele** kinderpornografie? Hoe staan jullie tegenover **virtuele** kinderpornografie? Waarom denk je hier zo over?
11. Hebben jullie schuldgevoelens door jullie pedofiele gevoelens? Indien ja, hebben deze schuldgevoelens een grote impact op de kwaliteit van jullie leven?/Zouden de schuldgevoelens toenemen indien je zou kijken naar **ware** kinderpornografie?
12. Denken jullie dat deze schuldgevoelens minder zouden zijn indien jullie zouden kijken naar **virtuele** kinderpornografie in plaats van **ware**? Waarom wel/niet?
13. Zou **virtuele** kinderpornografie kunnen dienen als volwaardig alternatief voor **ware** kinderpornografie? Waarom wel/niet?
14. Wat vinden jullie van het idee om **virtuele** kinderpornografie in te zetten als strategie in de hulpverlening voor diegenen die begeleiding zoeken voor hun pedofiele geaardheid?
15. Welke voordelen/nadelen zou **virtuele** kinderpornografie met zich kunnen meebrengen in de hulpverlening volgens jullie?

16. Denken jullie dat de meerderheid van de gebruikers van kinderpornografie bereid zouden zijn om **ware** kinderpornografie te vervangen door **virtuele** kinderpornografie indien men weet dat hierdoor minder kinderen seksueel misbruikt zouden worden? Waarom wel/niet?

Pedofilie verwijst naar volwassenen die zich seksueel aangetrokken voelen tot minderjarigen en **pedoseksualiteit** verwijst naar volwassenen die seksuele gedragingen stellen met minderjarigen. Deze term verwijst naar het effectief misbruikgedrag.

17. Hoe ervaren jullie dit verschil? Is het een dunne grens tussen pedofiel of pedoseksueel zijn? Of zijn dit effectief twee totaal andere groepen/mensen volgens jullie?
18. Dient volgens jullie een pedofiel een ander behandelingstraject te krijgen dan een pedoseksueel in de hulpverlening?
19. Denken jullie dat iemand met **pedofiele/pedoseksuele** gevoelens bij het kijken naar **virtuele** kinderpornografie getriggerd zou worden om op zoek te gaan naar **ware** kinderpornografie of niet?
20. Wat voor effect denken jullie dat **virtuele** kinderpornografie heeft op mensen met **pedofiele/pedoseksuele** gevoelens? Zal dit hen eerder weerhouden om kinderen seksueel te misbruiken of zal dit net drempelverlagend werken?
21. Wat is jullie mening over de strafbaarstelling van **virtuele** kinderpornografie? Zijn jullie zelf eerder voor of tegenstander van de legalisering van **virtuele** kinderpornografie?
22. Denken jullie dat virtuele kinderpornografie al veel rondgaat via het internet? Of is dit eerder een schaars fenomeen?
23. Geloven jullie dat er een toekomst bestaat voor **virtuele** kinderpornografie?
24. Hebben jullie nog ideeën over wat de hulpverlening zou kunnen doen om personen die lijden onder hun **pedofiele** gevoelens echt te helpen?
25. Zouden jullie nog graag iets kwijtwillen over het onderwerp?

Afsluiten: Dit waren de vragen. Bedankt aan iedereen om deel te nemen aan mijn onderzoek. Mochten er nog vragen zijn mogen die altijd nog gesteld worden. Voor iedereen nog een fijne avond gewenst!

Bijlage 4: Vragenlijst hulpverlening

Begripsverduidelijking

Allereerst volgt een verduidelijking van de begrippen die vaak aan bod komen in de loop van het interview.

- **Pedofilie** verwijst naar volwassenen die zich seksueel aangetrokken voelen tot minderjarigen.
- **Pedoseksualiteit** verwijst naar volwassenen die seksuele gedragingen stellen met minderjarigen. Deze term verwijst naar het effectief misbruikgedrag.
- **Ware** kinderpornografie is het pornografisch materiaal waarbij een kind wordt afgebeeld dat deelneemt aan of betrokken is bij seksuele handelingen. Dit omvat alle seksueel getinte beelden van minderjarigen.
- **Virtuele** kinderpornografie is volledig computer-gegenereerd materiaal, dit betekent dat er geen sprake is van seksueel misbruik of uitbuiting van kinderen, omdat de kinderen niet bestaan.

Algemeen

1. Wat is uw leeftijd?
2. Hoelang bent u reeds hulpverlener voor patiënten met pedofiele gedachten en gevoelens?
3. Wat is uw taak als hulpverlener?
4. Hoe regelmatig komt u in contact met patiënten met pedofiele gevoelens? (dagelijks, wekelijks, maandelijks,...)
5. Hoe regelmatig komt u in contact met patiënten die kijken naar **ware** kinderpornografie? (dagelijks, wekelijks, maandelijks,...)
6. Hoe regelmatig komt u in contact met patiënten die kijken naar **virtuele** kinderpornografie? (dagelijks, wekelijks, maandelijks,...)

Kennis/visie

7. Wat zijn de redenen dat pedofielen naar **ware/virtuele** kinderpornografie kijken?
8. Krijgen patiënten die kijken naar **ware/virtuele** kinderpornografie dezelfde begeleiding als pedoseksuele delinquenten? Bent u van mening dat deze een apart behandelingstraject dienen te krijgen?
9. Wordt het kijken naar **virtuele** kinderpornografie even ernstig beschouwd als het kijken naar **ware** kinderpornografie? Waarom wel/niet?

Ervaring

10. Zijn er patiënten die hulp zoeken in behandeling gaan specifiek voor het kijken naar **virtuele/ware** kinderpornografie?
11. Met welke reden/motivatie komen deze patiënten hulp zoeken? Zijn ze veroordeeld of komen ze eerder op eigen initiatief hulp zoeken?
12. Kent u gevallen waarbij het bekijken van **virtuele** kinderpornografie ervoor gezorgd heeft dat ze overstappen naar het bekijken van **ware** kinderpornografie?
13. Kent u gevallen waarbij het bekijken van **virtuele** kinderpornografie ervoor gezorgd heeft dat ze zijn overgaan tot effectief kindermisbruik?
14. Lopen patiënten rond met schuldgevoelens doordat ze kijken naar **ware** kinderpornografie?
15. In welke mate denkt u dat schuldgevoelens zouden afnemen (en dus hun levenskwaliteit zou toenemen) indien ze het kijken naar **ware** kinderpornografie zouden vervangen door **virtuele** kinderpornografie?

Mening

16. Wat is uw mening over de strafbaarstelling van **virtuele** kinderpornografie?
17. Bent u zelf voor of tegenstander voor de legalisering van **virtuele** kinderpornografie?
18. Welke functies denkt u dat **virtuele** kinderpornografie kan hebben?
19. Bent u van mening dat **virtuele** kinderpornografie **ware** kinderpornografie volwaardig zou kunnen vervangen in de ogen van pedofielen? Waarom wel/niet?
20. In welke mate denkt u dat **virtuele** kinderpornografie pedofielen ervan weerhoudt om kinderen seksueel te benaderen?
21. In welke mate denkt u dat het kijken naar **virtuele** kinderpornografie zorgt voor seksuele voldoening bij de patiënten?
22. Denkt u dat **virtuele** kinderpornografie een invloed heeft op de seksuele fantasieën over kinderen? Zo ja, hoe?
23. Wat vindt u van het idee om **virtuele** kinderpornografie in te zetten als behandeling in de hulpverlening? Wat zouden de voordelen/nadelen hiervan zijn?
24. Op welke manieren kan **virtuele** kinderpornografie ingezet worden in de hulpverlening? Wat zijn de mogelijkheden volgens u?
25. Welke voordelen of nadelen denkt u dat **virtuele** kinderpornografie met zich kan meebrengen als toepassing in de hulpverlening? (op vlak van de behandeling van patiënten, hun levenskwaliteit, effectief kindermisbruik,...)
26. Hoe denkt u dat de patiënten zelf tegenover dit initiatief zouden staan?
27. Heeft u ervaring met meningsuitingen van patiënten over **virtuele** kinderpornografie? Zo ja, kan u deze toelichten? (over **virtuele** kinderpornografie in zijn geheel of specifiek als toepassing in de hulpverlening)
28. In welke mate denkt u dat er een toekomst bestaat voor **virtuele** kinderpornografie?
29. In welke mate bent u het eens met onderstaande uitspraken (duid aan met een X)

Virtuele kinderpornografie vormt een risicofactor doordat het de drempel naar pedoseksueel gedrag verlaagt:

- ☐ Sterk mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Neutraal
- ☐ Eens
- ☐ Sterk mee eens

- Argumentatie:

Virtuele kinderpornografie vormt een beschermingsfactor waardoor pedoseksueel gedrag zich niet zal uiten:

- Sterk mee oneens
- Oneens
- Neutraal
- Eens
- Sterk mee eens
- Argumentatie:

De legalisering van **virtuele** kinderpornografie zou er (on)rechtstreeks voor zorgen dat het kindermisbruik zal dalen doordat de nood aan **ware** kinderpornografie zal afnemen:

- Sterk mee oneens
- Oneens
- Neutraal
- Eens
- Sterk mee eens
- Argumentatie:

Heeft u nog extra opmerkingen of wilt u graag nog iets toevoegen aan het interview?

Hartelijk dank voor uw deelname aan het onderzoek!

Data Management Plan Thesis

Generic DMP +

Admin Details

Project Name: Data Management Plan Thesis - Generic DMP +

Principal Investigator / Researcher: Charlotte Mertens

Description: De masterproef betreft een kwalitatief onderzoek naar de mening van pedofielen over het gebruik van virtuele kinderpornografie in de hulpverlening.

Institution: Ghent University

Administrative Data

Date of first version

28 januari 2021

Date of last update

13 augustus 2021

Data Collection

What data will you collect or create?

De (primaire) data van dit onderzoek bestaat uit getypte interviews opgeslagen in een Microsoft Word document.

Ruwe tekst: antwoorden van het interview via mail en antwoorden van het interview via chat.

How will the data be collected or created?

Alle interviews werden gekopieerd en opgeslagen in Microsoft Word.

Data Documentation and Metadata

How will you document the data?

De interviews via mail en chat werden gekopieerd en opgeslagen in Microsoft Word. De documenten werden vervolgens bewaard in een map op de computer genaamd 'masterproef', waarbinnen deelmappen bestaan.

Ethical and Legal Issues

How will you manage any ethics and confidentiality issues?

Naar zowel de hulpverlener als het forum pedofilie.nl werd een informatiebrief gestuurd via mail. Alsook werd aan het begin van het chatinterview vermeld dat deelname aan het onderzoek impliceert dat de respondenten toestemming geven om met de data aan de slag te gaan.

Verder werd tijdens het chatgesprek meermaals vermeld dat de respondenten op ieder moment hun deelname konden stopzetten en waren ze geïnformeerd over de doeleinden.

De respondenten in het chatgesprek hadden reeds anonieme gebruikersnamen. Er is zowel voor de onderzoeker als voor de lezers geen enkele mogelijkheid om te achterhalen wie zich schuilhoudt achter deze gebruikersnamen. Alsnog werden deze namen niet opgenomen in de masterproef of de transcripten. Er wordt verwezen naar respondent 1, respondent 2, enzoverder.

Bij het uitzetten van de onderzoeksresultaten omtrent het expertinterview wordt verwezen naar de functie van de hulpverlener, in dit geval klinisch psycholoog/psychotherapeut.

How will you manage intellectual property rights issues?

Niet van toepassing.

Data Storage and Backup during Research

How will you store and backup data during research?

Nadat een interview had plaatsgevonden werd deze informatie meteen opgeslagen. Het interview via e-mail werd bijgehouden op het E-mail account van de onderzoeker alsook werd de inhoud hiervan meteen gekopieerd in een Microsoft Word document dat werd opgeslagen in een map op de computer genaamd 'masterproef'.

Ook de chatinterviews werden onmiddellijk gekopieerd in een Microsoft Word document en opgeslagen in diezelfde map.

How will you ensure that stored data are secure?

De computer is beveiligd met een wachtwoord. Indien deze onverwachts in handen zou vallen van anderen, kunnen zij niet aan de data. Deze computer wordt enkel door de onderzoeker gebruikt.

Er zijn gevaren verbonden aan het online opslaan van data, zoals bijvoorbeeld een hacking van de UGent-server. Dit is waarom de data niet online werd opgeslagen.

Data Selection and Preservation after Research

Which data should be retained for preservation and/or sharing?

De documenten die zich bevinden op de computer zullen worden bewaard voor een periode van vijf jaar.

Sommige citaten van respondenten uit de chatinterviews worden gepseudonimiseerd geciteerd in de masterproef. De transcripten worden gepseudonimiseerd gedeeld met de promotor.

What is the long-term preservation plan for the selected datasets?

De data zal voor een periode van vijf jaar bewaard worden in de map op de computer van de onderzoeker.

Data Sharing

Are any restrictions on data sharing required?

Ruwe data wordt, met uitzondering van de promotor, niet gedeeld.

How will you share data selected for sharing?

De data zal via e-mail en ufora gedeeld worden met de promotor.

Responsibilities and Resources

Who will be responsible for data management?

De onderzoeker zelf. Bij vragen of onduidelijkheden heeft deze zich gericht tot de promotor en de commissaris van de masterproef.

Will you need additional resources to implement your DMP?

Geen andere bronnen zijn nodig.

GDPR section: Collection and processing of personal data

1. Are you collecting or processing personal data?

- Yes

Tijdens het expertinterview werd persoonlijke data verzameld. Namelijk de naam, het beroep en de contactgegevens van de hulpverlener.

2. In what format are you collecting or processing the personal data?

- Digital

3. Are you collecting or processing primary personal data and/or secondary personal data?

- Primary personal data

- Secondary personal data

Beide, de hulpverlener gaf informatie over zijn eigen mening alsook over ervaringen met cliënten. De respondenten bij het chatinterview gaven informatie over zichzelf.

4. If you are processing secondary personal data, will you inform the persons whose personal data are being processed or have they already been informed?

- No

5. If no, explain why it is impossible or why it would take a disproportionate effort to inform the persons whose personal data are being processed.

De hulpverlener vertelde over zijn ervaring met cliënten. De onderzoeker weet niet wie deze personen zijn. Het is dan ook niet mogelijk noch nodig om deze mensen in te lichten.

6. How will the personal data be processed?

- Pseudonymised (explain below)

De informatie die de hulpverlener over cliënten gaf dient niet geanonimiseerd of gepseudonimiseerd te worden aangezien er niet werd vernoemd wie deze mensen zijn. Het is dus niet mogelijk om te achterhalen wie de cliënten zijn.

Tijdens het chatinterview gebruikten de respondenten reeds een pseudoniemen als gebruikersnaam. Daarbij werd bij de verwerking van de onderzoeksresultaten iedere gebruikersnaam vervangen door respondent 1, respondent 2,... enzoverder.

7. If you are going to process personal data in a pseudonymised form, describe the method of pseudonymisation, where you will keep the key, and who has access to it.

De namen van de respondenten werden gepseudonimiseerd. De legende hiervoor zal op mijn computer bewaard worden in de map 'masterproef'.

GDPR section: Categories of personal data & data subjects

8. Are you collecting/processing any of the following special categories of data?

- Data concerning health (physical and mental health), an individual's sex life, or an individual's sexual orientation

Respondenten werden bevraagd naar hun mening over virtuele kinderpornografie en pedofilie. Pedofilie betreft een seksuele geaardheid.

9. Which other categories of personal data are you collecting/processing?

- Identification data (names, titles, addresses, phone numbers, passport numbers, IP addresses, cookies, electronic location data (GPS, mobile phone)...)

- Occupation and profession

- Audio and video recordings

- Other (please specify below)

De naam van de hulpverlener alsook het beroep is geweten voor de onderzoeker.

Bij alle respondenten werd hun mening bevraagd.

10. Whose personal data are you collecting/processing?

- Others (please specify below)

De respondenten zijn allemaal meerderjarig.

11. Will your research be seriously hampered if the persons whose personal data are being collected/processed exercise their right to access, to rectification, to restriction of processing, to be forgotten, to data portability and/or to object?

- No

12. If yes, please justify the need to deviate from one or more of the rights mentioned in question 11. A justification is required for each deviation.

Niet van toepassing.

GDPR section: Purpose(s) of the processing

13. What is/are the purpose(s) of the personal data processing?

De data zal worden verwerkt om een antwoord te geven op de onderzoeksvragen in de masterproef.

14. What is the legal ground for the processing? If the data are being processed for multiple purposes, you must describe the legal ground for each purpose.

-- The research will be performed in the public interest, which means that it will lead to an increase of knowledge and insight to the direct or indirect benefit of society.

- The individuals participating in the research have freely given their explicit consent for the processing of their personal data for one or more specific purposes.

Voor het expertinterview werd een informatiebrief verzonden.

Tijdens het chatinterview gaven de respondenten impliciet hun toestemming door deelname aan het onderzoek.

15. If you are processing special categories of personal data (see question 8), on which exception is this based?

- The processing is necessary for scientific or historical research purposes.

GDPR section: GDPR responsibility

16. Which institution(s) is/are involved in the research?

- Ghent University

17. Is there another university, hospital, research institute or partner involved in the research (besides Ghent University and/or Ghent University Hospital)?

- No

18. Please specify who determines the purposes ('why') and the means ('how') of the research.

Niet van toepassing.

GDPR section Data transfers & categories of recipients

19. Are you disclosing/sharing/transferring personal data beyond your project team, either with recipients in UGent or UZ Gent, or with external recipients during or after your research?

- No

20. If yes, to or with which categories of recipients are the personal data being disclosed/shared/transferred?

Niet van toepassing.

21. If yes, where are the personal data being disclosed/shared/transferred to?

Niet van toepassing.

22. What is/are the purpose(s) of the data transfer?

Niet van toepassing.

23. What is the legal ground for the data transfer? If there will be multiple data transfers, you need to indicate the legal ground for each data transfer.

Niet van toepassing.

GDPR section: Retention period

24. What is the envisaged retention period for the different categories of personal data? Please motivate.

De interviews (Microsoft Word bestanden) worden voor vijf jaar bewaard aangezien dit door de UGent gevraagd wordt. (<https://www.ugent.be/en/research/datamanagement/after-research/preservation.htm>)

GDPR section: Risk analysis

25. To analyse the possible risks associated with the processing of personal data, please tick the boxes that apply to this research.

- Special categories of personal data are processed in this research (see question 8).
- Aspects concerning the data subject's performance at work, economic situation, health, personal preferences or interests, reliability or behavior, location or movements are evaluated or scored, profiled or predicted.
- The processing aims at taking decisions producing legal effects concerning the data subject or similarly significant effects for the data subject. For example, the processing may lead to exclusion of or discrimination against individuals.

26. Does the research constitute a probable high-risk processing? If you ticked two or more boxes in question 25, the answer is 'yes'.

- Yes

GDPR section: Security measures

27. What technical and organisational security measures are in place to protect personal data?

- I hereby confirm that I carry out my research in accordance with the guidelines on information security of UGent and/or UZ Gent.

28. If you have motivated the need to deviate from one or more of the rights of the persons whose personal data you are collecting/processing in question 11 and 12, please describe which safeguards are put in place to protect their rights and freedoms.

Niet van toepassing.

